

บทที่ 2

หลักการประกันชีวิต

2.1 หลักการประกันชีวิต

2.1.1 ความเป็นมาของธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทย

การประกันชีวิตในประเทศไทย สันนิษฐานว่าเริ่มมีขึ้นนับตั้งแต่ประเทศไทยได้ติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ซึ่งในสมัยสุโขทัยได้ปรากฏหลักฐานว่าได้ติดต่อค้าขายกับจีน ในสมัยต่อมาคือสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ก็มีความสัมพันธ์ทางการค้ากับกลุ่มประเทศในยุโรปและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศไกลๆ เช่นนี้ สันนิษฐานว่าคงจะมีการทำประกันภัย หรือใช้หลักเกณฑ์ในการประกันภัยในกิจการค้าขายหรือขนส่งแล้ว แต่ยังไม่ปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับการประกันชีวิต¹

หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งสงบลงแล้ว ได้มีนักธุรกิจประกันชีวิตจากต่างประเทศ เข้ามาตลาดเลาเพื่อเตรียมแพร่ขยายกิจการประกันชีวิตในประเทศไทย ตั้งแต่ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) จนถึงต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) จึงได้มีการติดต่อขออนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตกับกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม (กระทรวงพาณิชย์ในปัจจุบัน) โดยมีเสด็จในกรมพระกำแพงเพชร อัครโยธินเป็นเสนาบดี²

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกาศใช้ ปี พ.ศ.2468 โดยมีบทบัญญัติในลักษณะที่ 20 ว่าด้วยการประกันภัย และในปี พ.ศ.2472 ได้มีการชำระกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใหม่ ยกเลิกบทบัญญัติบรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ปี พ.ศ.2468 และให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ปี พ.ศ.2472 ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน

---

¹ ไซยศ เหมะรัตตะ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 363.

² พิสิษฐ์ สุขะวนิช, " ประวัติการประกันชีวิตในประเทศไทย." วารสารกรมการประกันภัย ครบรอบ 18 ปี : 31.

2472 โดยบรรพ 3 ซึ่งได้ตรวจชำระใหม่ใน ส่วนที่ 3 ของลักษณะที่ 20 ได้บัญญัติกรณีการประกันชีวิตไว้ด้วย³

เนื่องจากบริษัทประกันชีวิตบริษัทหนึ่ง ต้องประสบภาวะขาดทุนจนต้องเลิกกิจการในปี พ.ศ.2507 เป็นเหตุให้ประชาชนเกิดความไม่แน่ใจในกิจการประกันชีวิตและจำนวนผู้ถือกรมธรรม์ได้ลดลงไป รัฐบาลเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการควบคุมธุรกิจประกันชีวิตให้รัดกุมยิ่งขึ้น จึงได้ตราพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 ขึ้น ซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2510 โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือ " ขณะนี้ยังไม่มีกฎหมายควบคุมการประกันชีวิตโดยเฉพาะ การควบคุมกิจการดังกล่าวได้อาศัยเงื่อนไขควบคุมกิจการประกันภัย ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน พุทธศักราช 2471 ซึ่งยังไม่รัดกุมพอ เป็นเหตุให้บริษัทประกันชีวิตมีฐานะการเงินไม่มั่นคง ทำให้ผู้เอาประกันชีวิตเสียเปรียบและไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายควบคุมกิจการประกันชีวิตขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อควบคุมบริษัทประกันชีวิตให้ดำเนินการโดยถึงถึงผลประโยชน์ของผู้เอาประกันชีวิต มิให้ดำเนินการไปในทางที่เสี่ยงภัย และเพื่อส่งเสริมกิจการประกันชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ให้ทันกับความต้องการของประชาชน เพราะการประกันชีวิต นอกจากจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินแก่ผู้เอาประกันชีวิตแล้วยังเป็นสถาบันการเงินที่สำคัญในการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย"⁴

นับตั้งแต่พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มีผลใช้บังคับ การกำกับดูแลธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทยก็เริ่มมีทิศทางที่ชัดเจนแน่นอนและสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจประกันชีวิตมีอัตราการขยายตัวอย่างมาก ประกอบกับบริษัทประกันชีวิตเริ่มพัฒนาปรับปรุงการบริหารงาน จากระบบครอบครัวเป็นการบริหารงานแบบธุรกิจสมัยใหม่ตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง มีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบกรมธรรม์ประกันภัยแบบใหม่ๆ เพื่อสนองความต้องการของตลาด⁵

³ ไชยยศ เหมะรัชตะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม,2546), หน้า 364.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵ กองประกันชีวิต, " วิวัฒนาการการประกันชีวิตในประเทศไทย," วารสารกรมการประกันภัยครบรอบ 18 ปี : 51.

อัตราการขยายตัวและบทบาทของธุรกิจประกันชีวิตมีมากขึ้นตามลำดับ เป็นเหตุให้รัฐบาลอนุญาตให้เปิดบริษัทประกันชีวิตเพิ่มขึ้น เพื่อสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการขยายตัวของธุรกิจ ต่อมาในปี พ.ศ.2535 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 แทนพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 เพื่อให้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจประกันชีวิตที่เหมาะสมกับกาลสมัย และสอดคล้องกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่กำลังขยายตัวในปัจจุบันและอนาคต ด้วยเหตุนี้ ในปัจจุบันการควบคุมการประกอบธุรกิจประกันชีวิต จึงต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การทำสัญญาประกันชีวิต ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 20 ว่าด้วยการประกันภัย⁶

2.1.2 ธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทย

ตลาดประกันชีวิตของไทยประกอบด้วยตลาดย่อย 3 ตลาด ได้แก่ ตลาดประกันชีวิตประเภทสามัญ ตลาดประกันชีวิตประเภทอุตสาหกรรม และตลาดประกันชีวิตประเภทกลุ่ม⁷

ตลาดประกันชีวิตประเภทสามัญ หมายถึง ตลาดประกันชีวิตสำหรับผู้เอาประกันชีวิตซึ่งเป็นบุคคลทั่วไป

ตลาดประกันชีวิตประเภทอุตสาหกรรม หมายถึง ตลาดประกันชีวิตที่มีการเก็บค่าเบี้ยประกันภัยเป็นรายเดือนสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อย

ตลาดประกันชีวิตประเภทกลุ่ม หมายถึง ตลาดประกันชีวิตที่นายจ้างเป็นผู้เอาประกันภัยให้ลูกจ้างเพื่อสวัสดิการของลูกจ้าง

ด้านโครงสร้างตลาด ตลาดประกันภัยไทยเป็นตลาดที่มีผู้ประกอบการหลายราย แต่ถือเป็นตลาดที่มีการแข่งขันน้อยราย (oligopoly) โดยตลาดประกันชีวิตเป็นตลาดที่มีผู้ประกอบการรายใหญ่ครอบงำตลาด (dominant oligopoly) ลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งก็คือผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายเล็กที่บริหารงานในระบบครอบครัว และส่วนหนึ่ง

⁶ ไซยศ เหมะรัชตะ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 364-365.

⁷ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : มีนาคม 2542), หน้า 5-6.

เป็นบริษัทในเครือของธนาคารพาณิชย์ ส่วนตลาดนายหน้าประกันภัยมีลักษณะเฉพาะคือ มีผู้ประกอบการจำนวนมากเป็นบริษัทนายหน้าประกันภัยในอาณัติ (captive broker) หรือบริษัทนายหน้าที่บริษัทประกันภัยจัดตั้งขึ้นเอง (in-house broker) ซึ่งลักษณะเฉพาะเหล่านี้จะเป็นปัญหาต่อความเข้มแข็งของธุรกิจประกันภัยไทยในการแข่งขันกับบริษัทต่างประเทศ เมื่อมีการเปิดเสรีตลาดประกันภัย นอกจากนี้ตลาดประกันภัยไทยมีอุปสรรคต่อผู้ประกอบการรายใหม่ที่ต้องการเข้าสู่ตลาด อุปสรรคดังกล่าวคือกฎระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ประกอบการ และนโยบายการออกใบอนุญาตของรัฐเป็นครั้งคราว ด้วยเหตุนี้ตลาดประกันภัยไทยจึงเป็นตลาดที่มีค่าเช่าทางเศรษฐกิจในระยะยาว⁸

2.1.3 ประเภทของการประกันชีวิต⁹

สัญญาประกันชีวิต เป็นสัญญาซึ่งผู้รับประกันชีวิตจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้สืบสิทธิของเขา ในเมื่อผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตถึงแก่ความตายหรือยังมีชีวิตอยู่จนถึงเวลาอันได้ตกลงกำหนดไว้ และผู้เอาประกันชีวิตตกลงส่งเบี้ยประกันชีวิตในการนี้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 889 สัญญาประกันชีวิตอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 สัญญาซึ่งผู้รับประกันชีวิต ตกลงจะจ่ายเงินแก่ผู้เอาประกันชีวิตเมื่อผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่จนถึงเวลาตามที่ได้ตกลงกันไว้ สัญญาประกันชีวิตแบบนี้เรียกว่า แบบซึ่งอาศัยความทรงชีพของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นหลักในการใช้เงิน แบบนี้ตรงกับที่ในสหรัฐอเมริกาเรียกว่า " Pure endowment "

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17-18.

⁹ ไซยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 375-378.

ประเภทที่ 2 สัญญาซึ่งผู้รับประกันชีวิต ตกลงจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้รับประกันประโยชน์ ในเมื่อผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ที่ได้ถูกเอาประกันชีวิตได้ถึงแก่ความตาย สัญญาประกันชีวิตแบบนี้เรียกว่า แบบซึ่งอาศัยมรณะของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นหลักในการใช้เงิน แบบนี้ตรงกับที่ในสหรัฐอเมริกาเรียกว่า “ Life insurance ” กล่าวคือ เป็นสัญญาซึ่งผู้รับประกันชีวิตตกลงจะใช้เงินให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้รับประกันประโยชน์ เมื่อผู้ถูกเอาประกันชีวิตหรือตัวผู้เอาประกันชีวิตได้ถึงแก่ความตายภายในกำหนดเวลาตามที่ได้ตกลงกันไว้ หรือโดยไม่มีกำหนดเวลาก็ได้

เนื่องจากสัญญาประกันชีวิตทั้ง 2 แบบที่กล่าวมาข้างต้น ต่างก็มีข้อบกพร่องไม่เหมาะสม ดังนั้นผู้ประกอบการประกันชีวิตจึงได้คิดค้นแบบวิธีการประกันชีวิตขึ้นอีกแบบหนึ่ง โดยเอาแบบแรกและแบบที่สองมาผสมกัน เป็นสัญญาประกันชีวิตโดยอาศัยกำหนดเวลาเป็นหลัก กล่าวคือ ภายในกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ ถ้าผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตได้ถึงแก่ความตาย ผู้รับประกันชีวิตก็จะใช้เงินให้ และเมื่อถึงกำหนดเวลาแล้วหากผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตยังมีชีวิตอยู่ ผู้รับประกันชีวิตก็จะใช้เงินให้เช่นเดียวกัน ซึ่งเรียกกันว่าเป็นสัญญาประกันชีวิตแบบสะสมทุนหรือสะสมทรัพย์ สัญญาแบบนี้ตรงกับที่สหรัฐอเมริกาเรียกกันว่า “ Endowment Insurance ”¹⁰ หรือที่รู้จักกันแพร่หลายในวงการประกันชีวิตว่า “ Endowment ”

การประกันชีวิตแบบสะสมทุนหรือสะสมทรัพย์ มีลักษณะสำคัญ 3 ประการดังต่อไปนี้

(1) ความคุ้มครอง การประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ให้ความคุ้มครองทางการเงินแก่ครอบครัวในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตถึงแก่ความตาย ซึ่งเป็นการช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัว

(2) การออมทรัพย์ ในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตยังคงมีชีวิตอยู่ การประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์มีลักษณะเป็นการออมทรัพย์ที่ดีในสังคมปัจจุบัน ตลอดระยะเวลาของการประกันชีวิต ผู้เอาประกันชีวิตได้ส่งเงินเบี้ยประกันชีวิตสะสมไว้ และเมื่อถึงกำหนดเวลานั้น ผู้เอาประกันชีวิตก็จะได้รับเงินก้อนหนึ่งจากผู้รับประกันชีวิต

¹⁰ ชูเกียรติ ประมุขผล, หลักการประกันชีวิต (พระนคร : โรงพิมพ์วิบูลกิจ, 2505) หน้า 64-72.

(3) การลงทุน เงินเบี้ยประกันชีวิตที่ผู้เอาประกันชีวิตส่งให้ผู้รับประกันชีวิต ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตถึงแก่ความตาย หรือก่อนเวลาที่ตกลงกัน หรือยังมีชีวิตอยู่จนถึงเวลานั้น ผู้รับประกันชีวิตจะจ่ายเงินประกันชีวิตให้รวมทั้งดอกเบี้ย

การประกันชีวิตแบบสะสมทุนหรือสะสมทรัพย์นี้ โดยแท้ที่จริงแล้วมีความมรณะ เป็นสาระสำคัญ ซึ่งเป็นการรับเสี่ยงภัยต่อความตายของผู้อื่น แม้ว่าทุกคนจะต้องถึงแก่ความตาย แต่ความไม่แน่นอนนั้นอยู่ที่ว่าจะถึงแก่ความตายเมื่อใด กล่าวคือ ถึงแก่ความตายในระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือไม่ การที่นำเอาวิธีการแบบความทรงชีพเข้ามารวมด้วย จึงทำให้สัญญาประกันชีวิตมีลักษณะเป็นการสะสมทุน ทั้งนี้ผู้เอาประกันชีวิตส่งเบี้ยประกันชีวิตเป็นระยะเวลา เช่น เป็นรายปี ถ้าไม่ถึงแก่ความตายเสียก่อนกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ก็จะได้รับเงินคืนมาเป็นเงินก้อน หากได้ถึงแก่ความตายเสียก่อนถึงกำหนดเวลานั้น ผู้รับประกันชีวิตก็จะใช้เงินคืนให้เป็นเงินก้อนแก่ทายาทหรือผู้รับประโยชน์ ในการนี้ผู้รับประกันชีวิตก็จะได้รับประโยชน์จากดอกผลที่เกิดจากเบี้ยประกันชีวิตที่ได้รับมาเป็นคราวๆ ก่อนที่จะส่งคืนให้เป็นเงินก้อนตามสัญญา ฉะนั้นจึงเท่ากับเป็นการเอาเงินของผู้เอาประกันชีวิตที่ส่งมา มาเก็บสะสมไว้ใช้คืนกับผู้เอาประกันชีวิตนั่นเอง¹¹

นอกจากการประกันชีวิตทั้งสามประเภทดังกล่าวแล้ว ยังมีการประกันชีวิตอีกประเภทหนึ่งที่ควรศึกษา คือ การประกันอุบัติเหตุ (Accident Insurance) ซึ่งการประกันชีวิตประเภทนี้เป็นสัญญาที่ผู้รับประกันชีวิตตกลงว่า ถ้าผู้เอาประกันชีวิตต้องประสบอุบัติเหตุจนได้รับบาดเจ็บ หรือทุพพลภาพ หรือถึงแก่ความตาย ผู้เอาประกันชีวิตจะได้รับเงินจำนวนหนึ่งตามความร้ายแรงแห่งผลที่ได้รับจากอุบัติเหตุ นั้น เช่น ถ้าผู้เอาประกันชีวิตถึงแก่ความตายก็จะได้รับเงินเต็มตามจำนวนที่ตกลงเอาประกันชีวิตไว้ แต่ถ้าเพียงตกเป็นผู้ทุพพลภาพก็จะได้รับเงินเป็นรายปีในอัตราปีละหนึ่งในสิบของจำนวนเงินที่เอาประกันชีวิตไว้ หรือถ้าผู้เอาประกันชีวิตสูญเสียแขนหรือขาหรือตาทั้งสองข้างก็จะได้รับเงินเต็มตามจำนวนที่เอาประกันชีวิตไว้ หรือถ้าสูญเสียตาหรือแขนหรือขาแต่เพียงข้างเดียว ก็จะได้รับเงินหนึ่งในสามของจำนวนเงินที่เอาประกันชีวิตไว้

¹¹ อูสาห์ โกลลปาณิก, กฎหมายพาณิชย์ 2. หน้า 836.

2.1.4 ลักษณะทั่วไปของสัญญาประกันชีวิต¹²

การประกันชีวิตในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยตรง จึงต้องอ่านมาตรา 861 ประกอบกับมาตรา 889 ซึ่งบัญญัติว่า " ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง " เมื่ออ่านแล้วอาจให้ความหมายของการประกันชีวิตไว้ว่า การประกันชีวิต คือ การประกันภัยที่บริษัทประกันภัยจะชดใช้เงินนั้นให้ โดยอาศัยเหตุแห่งการเสียชีวิตหรือการมีชีวิตรอดอยู่ภายในกำหนดเวลาที่ตกลงกันได้ไว้

จากความหมายของสัญญาประกันชีวิตดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปหลักการโดยทั่วไปได้ดังนี้

(1) สัญญาประกันชีวิตมีลักษณะเป็นสัญญาเสี่ยงโชค

สัญญาเสี่ยงโชค หมายความว่าถึง สัญญาซึ่งการชำระหนี้ตามสัญญานั้น จะกระทำก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันไม่แน่นอนเกิดขึ้นในอนาคต¹³

สัญญาประกันชีวิตมีลักษณะเป็นสัญญาเสี่ยงโชค เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ใช้ในการคำนวณโอกาสของการเสี่ยงภัยที่ไม่แน่นอน เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้ของผู้เอาประกันชีวิตเท่านั้น ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการทำสัญญา ผู้รับประกันชีวิตจึงควรจะได้รู้ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับผู้เอาประกันชีวิตเพื่อนำมาเป็นข้อพิจารณาในการรับประกันชีวิต และเพื่อมิให้การพิจารณารับประกันชีวิตผิดพลาด ข้อเท็จจริงที่ผู้รับประกันชีวิตได้มาในระหว่างเจรจาตกลงนี้ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง¹⁴ จะเห็นได้ว่า หลักเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยิ่งนั้นเป็นหลักสำคัญและจำเป็นต้องมีในสัญญาประกันชีวิต เพราะเป็นหลักที่สนับสนุนให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญา โดยทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในการทำสัญญา ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้ยอมรับหลักนี้ โดยการบัญญัติไว้ในมาตรา 865 วรรค 1 ทั้งที่ในมาตรา 162 ก็ได้บัญญัติให้คู่สัญญาเปิดเผยข้อความจริงในการทำสัญญาไว้แล้ว แต่ก็ยังนำมาบัญญัติเน้นไว้โดยเฉพาะใน

¹² ไซยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 368-373.

¹³ จิตติ ดิงศกทิพย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2524), หน้า 8.

¹⁴ E.R. Hardy Ivamy, General Principle of Insurance Law. (London : Butterworths, 1970), p.170.

เรื่องประกันภัยอีกด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาที่ต้องการความสุจริต หรือความไว้วางใจระหว่างกันเป็นอย่างยิ่ง (contract of the most good faith หรือ CONTRACT UBERRIMAE FIDEI)¹⁵

เหตุที่ทำให้สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาเสี่ยงโชค (aleatory contract) นั้น เนื่องมาจากข้อตกลงในสัญญาประกันชีวิตมีลักษณะเป็นการเสี่ยงโชค โดยคู่สัญญาทั้งฝ่ายผู้รับประกันชีวิตและฝ่ายผู้เอาประกันชีวิต ต่างตระหนักดีว่าฝ่ายหนึ่งอาจได้รับการตอบแทนไม่สมกับการตอบแทนที่เสียไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสหรือความไม่แน่นอนอันเป็นสาระสำคัญของการเสี่ยงโชค แม้ว่าในธุรกิจการประกันชีวิต ผู้รับประกันชีวิตอาจมีข้อสันนิษฐานโดยอาศัยทฤษฎีว่าด้วยความน่าจะเป็นไปได้ (theory of probability) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการคำนวณโอกาสว่าเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้นได้กี่ครั้งในจำนวนที่ได้กำหนดไว้ทั้งหมด และกฎว่าด้วยจำนวนมาก (law of large number) หรือกฎการถัวเฉลี่ย (law of average) ซึ่งเป็นกฎแห่งความจริงที่ว่า เหตุการณ์ที่ทำการสังเกตมีจำนวนมากเท่าใด โอกาสที่น่าจะเป็นไปได้ยิ่งมีความถูกต้องมากขึ้นเท่านั้น เพราะฉะนั้นหากมูลค่าเบี้ยประกันชีวิตที่ได้รับมาในตอนเริ่มแรกของข้อตกลงนั้น เท่ากับมูลค่าของผลประโยชน์ที่คาดว่าจะต้องชดใช้คืนตามสัญญา ก็จะทำให้การเงินของผู้รับประกันชีวิตมีความมั่นคง กล่าวคือ ผู้รับประกันชีวิตอาจคาดได้ว่าเขาคงไม่ขาดทุน แต่อย่างไรก็ดี ต้องระลึกถึงความจริงที่ปรากฏอยู่ประการหนึ่งว่า ผู้ถือกรรมกรรมประกันชีวิตอาจจ่ายเงินเบี้ยประกันชีวิตจำนวนหนึ่งซึ่งอาจเป็นจำนวนเพียงเล็กน้อย โดยผู้รับประกันชีวิตต้องจ่ายเงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในกรรมกรรมประกันชีวิต หลังจากทีผู้เอาประกันชีวิตได้จ่ายเบี้ยประกันชีวิตไปแล้ว เพียงงวดเดียวเมื่อภัยที่รับเสี่ยงไว้นั้นได้เกิดขึ้น¹⁶

(2) สัญญาประกันชีวิตมีลักษณะเป็นสัญญาฝ่ายเดียว¹⁷

สัญญาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สัญญาฝ่ายเดียวกับสัญญาสองฝ่าย (bilateral contract) ถ้าคู่สัญญาต่างให้คำมั่นสัญญาต่อกัน โดยทั้ง 2 ฝ่ายยังมิได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญานั้น สัญญาลักษณะนี้เป็นสัญญาสองฝ่าย แต่ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ปฏิบัติตามคำมั่น

¹⁵ ไซยยศ เหมะรัชตะ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 393.

¹⁶ Dan M. McGill, *Legal Aspects of Life Insurance*. (Illinois : Richard D. Irwin, Inc., 1959), pp.19-20.

¹⁷ ไซยยศ เหมะรัชตะ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 369.

สัญญาแล้ว ก็เป็นหน้าที่ตามกฎหมายของอีกฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียวที่จะต้องปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา สัญญาลักษณะนี้เป็นสัญญาฝ่ายเดียว

สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาฝ่ายเดียว¹⁸ หมายความว่า เมื่อผู้เอาประกันชีวิตได้ชำระเบี้ยประกันชีวิตถือว่าได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาแล้ว จึงตกเป็นหน้าที่ของผู้รับประกันชีวิตแต่เพียงฝ่ายเดียวที่จะต้องปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาต่อไป นั่นคือ คำมั่นสัญญาที่จะชดใช้ค่าเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่ถ้าในกรณีที่สัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้นแล้วแต่ผู้เอาประกันชีวิตยังไม่ได้ชำระเบี้ยประกันชีวิต สัญญาประกันชีวิตนั้นเป็นสัญญาสองฝ่าย เพราะทั้งสองฝ่ายยังไม่ได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ได้ให้ไว้ต่อกันเลย

(3) สัญญาประกันชีวิตมีลักษณะเป็นสัญญามีเงื่อนไข (Conditional Contract)

ข้อความใดที่กำหนดไว้ในนิติกรรมเป็นข้อบังคับให้นิติกรรมเป็นผล หรือสิ้นผลต่อเมื่อมีหรือไม่มีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นในอนาคตและไม่แน่นอน ข้อความเช่นนั้นเรียกว่าเงื่อนไข¹⁹

เงื่อนไขมักจะแทรกอยู่ในสัญญาเพื่อประโยชน์ของผู้ตั้งเงื่อนไข ด้วยเหตุนี้ผู้รับเงื่อนไขจึงมักเป็นผู้เสียเปรียบ และเงื่อนไขใดจะเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน หรือเงื่อนไขบังคับหลังขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้สัญญา ถ้าเจตนาไม่ชัดแจ้ง ศาลมีแนวโน้มที่จะชี้ขาดให้เป็นเงื่อนไขบังคับก่อนเพื่อป้องกันการเสียเปล่า²⁰

ข้อสัญญาของผู้รับประกันชีวิตในสัญญาประกันชีวิต เต็มไปด้วยเงื่อนไข ดังเช่นเงื่อนไขเกี่ยวกับการจ่ายเบี้ยประกันชีวิตซึ่งเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน ที่ทำให้สัญญาประกันชีวิตดำเนินต่อไปได้ เงื่อนไขในเรื่องผู้เอาประกันชีวิตต้องละเว้นการกระทำอันผิดวินัยบาปกรรมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจจะเป็นหนึ่งหรือสองปีหลังจากสัญญาประกันชีวิตได้เกิดขึ้นแล้วอันเป็นเงื่อนไขบังคับต่อผู้เอาประกันชีวิต เงื่อนไขอันเป็นข้อยกเว้นของความคุ้มครอง เช่น การถึงแก่ความตายจาก

¹⁸ โพร้ จรรย์โกมล, " หลักกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย," วารสารสำนักงานประกันภัย 7(มกราคม- มีนาคม 2524): 9.

¹⁹ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, หน้า 274.

²⁰ Dan M. McGill, Legal Aspects of Life Insurance, pp.21-22.

ภัยสงครามจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามสัญญา เงื่อนไขเกี่ยวกับการแจ้งการมรณะ ซึ่งกำหนดว่า เมื่อเกิดการมรณะของผู้เอาประกันชีวิต ฝ่ายผู้เอาประกันชีวิตจะต้องแจ้งให้ผู้รับประกันชีวิตทราบ โดยพลัน พร้อมทั้งหลักฐานแสดงการมรณะโดยครบถ้วนถูกต้อง ดังนั้น ถ้ายังไม่มีการแสดง หลักฐานการมรณะตามที่กำหนดเป็นเงื่อนไข บริษัทก็ไม่ผูกพันที่จะต้องจ่ายเงินตามสัญญา²¹ เป็นต้น

(4) สัญญาประกันชีวิตมีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูป (Contract of adhesion)

สัญญาสำเร็จรูป (Contract of adhesion) ตามความหมายใน Black Law Dictionary²² หมายถึง แบบสัญญามาตรฐานที่เสนอต่อลูกค้าผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ มีสาระสำคัญให้ลูกค้าเลือกว่าจะทำสัญญาหรือจะปฏิเสธไม่ทำสัญญา โดยไม่เปิดโอกาสให้ลูกค้าได้เจรจาต่อรอง และมีเงื่อนไขว่าลูกค้าไม่อาจได้รับสิ่งของหรือบริการใดๆ ตามที่ต้องการได้ เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับความยินยอมตามสัญญานั้น หรืออาจกล่าวอย่างง่าย ๆ ได้ว่า สัญญาสำเร็จรูป คือ สัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่มีโอกาสเลือกใช้ถ้อยคำในสัญญาได้

โดยทั่วไป สัญญาประกันชีวิตหรือกรมธรรม์ประกันชีวิตที่บริษัทประกันชีวิตเสนอขายในตลาด บริษัทประกันชีวิตเป็นผู้ร่างขึ้น โดยกำหนดขอบเขตความคุ้มครอง เงื่อนไข ข้อยกเว้น หน้าที่ที่ผู้เอาประกันชีวิตต้องปฏิบัติ และข้อความอื่นๆ ทั้งหมดไว้สำเร็จรูปแล้ว ผู้ซื้อประกันชีวิตเพียงแต่ยอมรับหรือไม่ยอมรับสัญญาเท่านั้น มิได้มีส่วนรู้เห็นในการร่างสัญญาประกันชีวิตนั้นเลย จะขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมในสัญญาเหล่านั้นเพื่อให้ตรงกับความต้องการของคนแต่ละบุคคลก็ไม่สามารถทำได้ แม้ว่าในเกือบทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยจะได้มีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ควบคุมการประกอบธุรกิจประกันชีวิต เป็นผู้ให้ความเห็นชอบกรมธรรม์ประกันชีวิตก่อนนำออกไปขาย และให้มีอำนาจที่จะสั่งบริษัทประกันชีวิตให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมข้อความต่างๆ ในกรมธรรม์ประกันชีวิตได้ก็ตาม แต่ก็มิได้หมายความว่าผู้ซื้อประกันชีวิตได้มีส่วนรู้เห็นในการร่างสัญญาประกันชีวิตนั้น²³

²¹ โฟธี จรรย์โกมล, " หลักกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย," วารสารสำนักงานประกันภัย 7(มกราคม-มีนาคม 2524): 8.

²² Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary. (St. Paul Minn West Publishing Co., 1979.) p.38.

²³ โฟธี จรรย์โกมล, " หลักกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย," วารสารสำนักงานประกันภัย 7(มกราคม-มีนาคม 2524): 9.

ในบางกรณีของการทำสัญญาประกันชีวิต ผู้ขอทำสัญญาประกันชีวิต อาจมีข้อต่อรองในการทำสัญญาประกันชีวิต โดยเป็นข้อต่อรองซึ่งมีมาก่อนการเกิดสัญญา ได้แก่ ปัญหาที่ว่า จะเข้าทำสัญญาหรือไม่ จำนวนเบี้ยประกันชีวิตในสัญญาจะกำหนดเท่าไร และบางครั้ง อาจมีข้อกำหนดว่าด้วยการสิ้นสุดของสัญญา ซึ่งโดยปกติแล้ว ข้อกำหนดนี้ผู้รับประกันชีวิตจะเป็นผู้ร่างขึ้นมาเอง จะเห็นได้ว่า ข้อต่อรองที่ผู้ขอทำสัญญาประกันชีวิตอาจทำการต่อรองกับผู้รับประกันชีวิตได้นั้นเป็นข้อต่อรองที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิหน้าที่ และการจำกัดความรับผิดชอบของผู้รับประกันชีวิต เมื่อมีการทำสัญญาแล้วแต่อย่างไร²⁴

(5) สัญญาประกันชีวิตมีลักษณะเป็นสัญญาที่ต้องจ่ายเงินตามที่กำหนดไว้

ความมุ่งหมายของสัญญาประกันชีวิต มิใช่เพื่อจะชดใช้หรือทดแทนความเสียหายแก่เจ้าของชีวิต หากแต่มุ่งช่วยเหลือผู้ที่ต้องอาศัยพึ่งพิงผู้ซึ่งถึงแก่ความตายไปแล้ว หรือมิฉะนั้นก็เป็นการลงทุนแบบสะสมออมทรัพย์เพื่อประโยชน์ของตนเองในกรณีประกันชีวิตโดยอาศัยความทรงชีพของตนเองเป็นประกัน เมื่อผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ได้ถูกเอาประกันชีวิตไว้ถึงแก่ความตาย ผู้รับประโยชน์จะได้รับเงินจำนวนหนึ่งตามที่ผู้เอาประกันชีวิตได้ตกลงไว้กับผู้รับประกันชีวิตในกรณีประกันชีวิตโดยอาศัยความมรณะเป็นหลัก สำหรับการประกันชีวิตเพื่อการทรงชีพ ผู้เอาประกันชีวิตก็จะได้รับเงินจำนวนหนึ่งตามที่ได้ตกลงกันเมื่อผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่จนถึงเวลาตามที่ตกลงกันไว้

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 889 ได้บัญญัติหลักของสัญญาประกันชีวิตไว้ว่า " ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินยอมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลหนึ่ง" สัญญาประกันชีวิตจึงไม่ใช่สัญญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เหมือนกับสัญญาประกันวินาศภัย แต่เป็นสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง (ผู้รับประกันชีวิต) ต้องจ่ายเงินจำนวนแน่นอนให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง (ผู้เอาประกันชีวิต) เมื่อความตายที่รับประกันไว้ได้เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากคุณค่าของชีวิตมนุษย์นั้นไม่มีจำกัด ดังนั้นจึงไม่มีเงินจำนวนใดมากพอที่จะชดเชยความตายที่เกิดขึ้นได้ แม้ว่าผู้เอาประกันชีวิตจะมีอายุยืนยาวจนถึงช่วงที่ชีวิตของเขาไม่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจแล้วก็ตาม แต่ผู้รับประกันชีวิตก็ยังคงชดใช้เงินเป็นจำนวนที่แน่นอนตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาประกันชีวิต²⁵

²⁴ Dan M. McGill, Legal Aspects of Life Insurance. p.23.

²⁵ Ibid, pp. 23-24.

(6) สัญญาประกันชีวิตมีลักษณะเป็นสัญญาที่รัฐบาลควบคุมดูแล²⁶

การประกอบกิจการด้านการประกันชีวิต ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาล นอกจากนี้การดำเนินกิจการของผู้ประกอบธุรกิจด้านประกันชีวิต รวมทั้งการทำสัญญาประกันชีวิต ก็ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลด้วย สำหรับกรมธรรม์ประกันชีวิตที่ผู้รับประกันชีวิต ออกให้แก่ผู้เอาประกันชีวิต รวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์นั้น ผู้รับประกันชีวิตต้อง เสนอแบบและข้อความต่อนายทะเบียนเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อนายทะเบียนให้ความเห็นชอบ แล้ว ผู้รับประกันชีวิตก็ต้องปฏิบัติตามนั้น

นายทะเบียนในที่นี้เป็นนายทะเบียนประกันชีวิต ซึ่งปัจจุบันได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานประกันภัย กระทรวงพาณิชย์

แบบและข้อความในกรมธรรม์ประกันชีวิต ตลอดจนเอกสารประกอบ หรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันชีวิต เช่น คำขอเอาประกันชีวิตหรือแบบการตรวจสอบสุขภาพ ที่นาย ทะเบียนให้ความเห็นชอบแล้ว หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้มีการปรับปรุงแก้ไข นายทะเบียน อาจสั่งให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขแบบและข้อความเสียใหม่ก็ได้

กรณีที่ว่าสัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาที่รัฐบาลควบคุม ก็เพราะก่อนที่ผู้ รับประกันชีวิตจะเริ่มประกอบกิจการประกันชีวิตจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาล จึงจะสามารถ ดำเนินการได้ และรัฐบาลโดยนายทะเบียนยังต้องให้ความเห็นชอบในเรื่องแบบและข้อความของ กรมธรรม์ประกันชีวิตและเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันชีวิต ตลอดจนอัตราเบี้ย ประกันชีวิตด้วย

ส่วนกรณีที่ว่ารัฐบาลดูแล ก็เพราะเรื่องที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบ ไปแล้ว นายทะเบียนก็ยังมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขเสียใหม่ให้เหมาะสมได้ และประการ สำคัญ รัฐบาลโดยนายทะเบียนมีอำนาจในการตรวจสอบฐานะการเงินของผู้ประกอบกิจการ ประกันชีวิต รวมทั้งคำนวณความรับผิดชอบตามกรมธรรม์ประกันชีวิตของผู้รับประกันชีวิตด้วย

²⁶ ไชยยศ เหมะรัชตะ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติ ธรรม, 2546), หน้า 372-373.

2.1.5 ลักษณะเฉพาะของสัญญาประกันชีวิต²⁷

(1) ความมุ่งหมายของการประกันชีวิต

สัญญาประกันชีวิต มุ่งจะช่วยเหลือผู้รับประโยชน์จากการประกันชีวิต มากกว่าการทดแทนความเสียหายแก่เจ้าของชีวิต หรือช่วยให้ผู้เอาประกันชีวิตได้ออมทรัพย์ไว้ในกรณีการประกันชีวิตโดยอาศัยความทรงชีพของบุคคลเป็นหลัก

(2) การกำหนดจำนวนเงินเอาประกันชีวิต

ผู้เอาประกันชีวิตจะกำหนดจำนวนเงินเอาประกันชีวิตให้สูงเพียงใดก็ได้ ตราบเท่าที่ผู้รับประกันชีวิตยอมรับ

(3) ส่วนได้เสียจากการประกันชีวิต

ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้รับผลประโยชน์ จะได้รับเงินตามจำนวนที่เอาประกันชีวิตไว้เสมอ ทั้งในแบบการประกันชีวิตโดยอาศัยความมรณะของบุคคลเป็นหลักหรือโดยอาศัยความทรงชีพเป็นหลัก

(4) แบบของการประกันชีวิต

สัญญาประกันชีวิตให้ประโยชน์แก่ผู้เอาประกันชีวิต ไม่ว่าจะเป็นผู้สัญญาประกันชีวิตโดยอาศัยความทรงชีพของผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตเป็นหลัก หรืออาจเป็นผู้สัญญาประกันชีวิตโดยอาศัยความมรณะของผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ซึ่งได้ถูกเอาประกันชีวิตเป็นหลักก็ตาม

(5) การประเมินราคาส่วนได้เสียของการประกันชีวิต

ในกรณีประกันชีวิต ถือว่าชีวิตของคนนั้นไม่อาจประเมินราคาเป็นเงินได้ จึงไม่มีการบัญญัติส่วนได้เสียของการประเมินราคาชีวิตไว้ในกฎหมาย และไม่ถือว่าราคาของส่วนได้เสียเป็นสาระสำคัญ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้เอาประกันชีวิตว่าจะส่งเบี้ยประกันชีวิตได้หรือไม่

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 373-374.

2.1.6 ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันชีวิต

2.1.6.1 หน้าที่ของผู้รับประกันชีวิต

(1) หน้าที่ใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิต²⁸

หน้าที่ใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุด แต่การใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตนั้น จะใช้กันเมื่อใดก็ต้องพิจารณาตามแบบของสัญญา ซึ่งสัญญาประกันชีวิตอาจทำได้ 2 แบบ คือ แบบอาศัยความทรงชีพของบุคคลเป็นหลักในการใช้เงิน กับแบบอาศัยความมรณะของบุคคลเป็นหลักในการใช้เงิน นอกจากนี้ก็มีแบบผสมระหว่างแบบที่ 1 กับแบบที่ 2 คือ อาศัยทั้งความทรงชีพและความมรณะของบุคคล ซึ่งเรียกว่าแบบสะสมทรัพย์ การใช้เงินตามสัญญาก็ต้องสุดแล้วแต่ว่าคู่สัญญาได้ทำสัญญาประกันชีวิตกันแบบใด

จำนวนเงินที่จะต้องใช้ตามสัญญาประกันชีวิต ต้องกำหนดไว้เป็นจำนวนที่แน่นอน โดยไม่ต้องคำนึงถึงความเสียหายของผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิต และจำนวนเงินที่จะใช้นั้น จะชำระเป็นรายเดือนหรือเป็นรายปีก็ได้สุดแต่จะตกลงกันระหว่างคู่สัญญา (มาตรา 890) และจะต้องเป็นเงินไทยมิใช่เงินตราต่างประเทศ (พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 31)

อนึ่ง ความมรณะที่อาศัยเป็นหลักในการใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตนั้น หมายความถึง การถึงแก่ความตายตามธรรมชาติ และการถึงแก่ความตายโดยกฎหมาย

การถึงแก่ความตายตามธรรมชาติ คือ การถึงแก่ความตายอันเกิดจากการเจ็บป่วยและการถึงแก่ความตายจากการกระทำของผู้อื่น เช่น การถูกฆาตกรรม

การถึงแก่ความตายโดยกฎหมาย คือ การที่ศาลมีคำสั่งให้บุคคลเป็นคนสาบสูญ ในกรณีที่บุคคลนั้นไปเสียจากภูมิลำเนาและไม่มีผู้ใดรู้แน่ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร ในเวลาที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ในระยะเวลา 7 ปีนับแต่วันไปจากภูมิลำเนา หรือ 3 ปีนับแต่

²⁸ ไซยศ เนมระทัตะ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 400-403.

เวลาเมื่อสงครามสิ้นสุดลงหรือนับแต่เมื่อเรืออัปปางหรือนับแต่เมื่อภัยอันตรายประการอื่นๆ ได้ผ่านพ้นไปแล้ว และศาลได้มีคำสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนสาบสูญ²⁹

ผู้มีสิทธิได้รับเงินจากผู้รับประกันชีวิต³⁰

ถ้าผู้เอาประกันชีวิตเอาประกันชีวิตตนเอง เมื่อผู้เอาประกันชีวิตถึงแก่ความตาย เงินจำนวนนี้ย่อมตกให้แก่ผู้รับประกันตามที่จะระบุไว้ในสัญญาประกันชีวิต ซึ่งอาจเป็นบุคคลใด โดยเฉพาะหรือจะระบุไว้ให้ตกแก่ทายาทโดยทั่วไปก็ได้

ถ้าเป็นการประกันชีวิตผู้อื่น หรือเป็นการใช้เงินโดยอาศัยหลักการทรงชีพ หรือ ประกันแบบสะสมทรัพย์ดังกล่าวแล้วข้างต้น ผู้มีสิทธิได้รับเงินอาจเป็นผู้เอาประกันชีวิตเองหรือผู้รับประกันอื่นก็ได้

สิทธิของผู้รับประกัน³¹

เนื่องจากผู้รับประกันมิใช่คู่สัญญาประกันชีวิต หากแต่เป็นบุคคลภายนอกที่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะผู้รับประกันตามสัญญาเท่านั้น ผู้รับประกันจึงไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิตนั้นแต่อย่างใด และถือว่าสัญญาประกันชีวิตที่ระบุให้บุคคลอื่นเป็นผู้รับประกันนั้นเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลภายนอก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 374 ซึ่งเมื่อผู้รับประกันได้แสดงเจตนาแก่ผู้รับประกันชีวิตว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญาประกันชีวิตแล้ว คู่สัญญาคือผู้เอาประกันชีวิตและผู้รับประกันชีวิตจะเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธินั้นในภายหลังไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 375 หลักนี้ย่อมนำมาใช้กับสัญญาประกันชีวิตด้วยเช่นกัน

การโอนสิทธิสัญญาประกันชีวิต³²

ในสัญญาประกันชีวิต ผู้เอาประกันชีวิตจะโอนประโยชน์ (สิทธิตามสัญญา) ให้แก่ใครก็ได้ ถือว่าเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องตามสัญญาประกันชีวิต ฉะนั้น การโอนนี้จะทำได้ก็ต่อเมื่อผู้เอาประกันชีวิตยังมีสิทธิอยู่ หากหมดสิทธิที่จะโอนแล้วก็ย่อมโอนไม่ได้

²⁹ ป.พ.พ. มาตรา 62 บัญญัติว่า " บุคคลซึ่งศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ ให้ถือว่า ถึงแก่ความถึงแก่ความตายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังที่ระบุไว้ในมาตรา 61 "

³⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 401.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 402.

³² เรื่องเดียวกัน.

ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 891 วรรคแรก บัญญัติว่า “แม้ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมิได้เป็นผู้รับประโยชน์เองก็ดี ผู้เอาประกันภัยยอมมีสิทธิจะโอนประโยชน์แห่งสัญญาอันให้แก่อีกคนหนึ่งก็ได้ เว้นแต่จะได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับประกันภัยแล้วว่าตนจำนงจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญาอันนั้น ”

บทบัญญัติในมาตรานี้ แสดงให้เห็นว่าสิทธิการโอนประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตหมดสิ้นไปเมื่อ

ก. ผู้เอาประกันชีวิตได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิตให้ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และ
ข. ผู้รับประโยชน์ได้ทำหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้รับประกันภัยแล้วว่าตนจะถือเอาประโยชน์แห่งสัญญา

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 891 วรรคแรกนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นข้อยกเว้นของมาตรา 375 เพราะตามปกติสัญญาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลภายนอกนั้น เมื่อบุคคลภายนอกได้แสดงเจตนาที่จะถือเอาประโยชน์ไปยังลูกหนี้แล้ว สิทธิของเขาย่อมเกิดขึ้นแล้ว และคู่สัญญาจะมาทำการเปลี่ยนแปลงหรือระงับสิทธิของเขาในภายหลังหาได้ไม่ แต่สำหรับสัญญาประกันชีวิต แม้บุคคลภายนอกจะแสดงเจตนาไปยังผู้รับประกันชีวิตแล้ว ผู้เอาประกันชีวิตก็อาจโอนประโยชน์ตามสัญญาไปให้ผู้อื่นได้ เว้นแต่ผู้เอาประกันชีวิตจะได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิตให้ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้ทำหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้รับประกันชีวิตแล้วว่าตนจะถือเอาประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตนั้น

การโอนประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตนี้ เป็นการโอนสิทธิเรียกร้องอย่างหนึ่ง จึงต้องทำตามแบบที่กำหนดไว้ในมาตรา 306 คือต้องทำเป็นหนังสือมิฉะนั้นก็ไม่สมบูรณ์ และต้องบอกกล่าวการโอนไปยังผู้รับประกันชีวิตเป็นหนังสือ หรือผู้รับประกันชีวิตยินยอมเป็นหนังสือจึงจะใช้อยู่ยันกับผู้รับประกันชีวิตได้ แต่ถ้าเป็นกรมธรรม์ประกันชีวิตที่ยังมิได้ระบุตัวผู้รับประโยชน์ หากแต่จะระบุตัวภายหลัง ขณะนั้นต้องถือว่าผู้เอาประกันชีวิตเป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญา เมื่อผู้เอาประกันชีวิตจะโอนประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตไปให้ผู้อื่น ผู้เอาประกันชีวิตจะต้องนำกรมธรรม์มาสลักหลังแล้วมอบกรมธรรม์นั้นให้แก่ผู้รับประโยชน์ไป การโอนนั้นจึงจะสมบูรณ์ตามนัยมาตรา 309

ควรสังเกตว่า การโอนนี้เป็นการโอนเฉพาะสิทธิเรียกร้อง ส่วนหนึ่งที่จะต้องส่งเบี้ยประกันชีวิตหาได้โอนไปด้วยไม่ อนึ่ง ผู้รับโอนกรรมธรรม์จะโอนสิทธินั้นต่อๆ ไป หรือจะโอนกลับคืนมาก็ได้ โดยทำตามวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องนั่นเอง

(2) หน้าที่กำหนดเบี้ยประกันชีวิต³³

เนื่องจาก สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาที่ผู้รับประกันชีวิตจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้รับประโยชน์ และผู้เอาประกันชีวิตตกลงจะส่งเบี้ยประกันชีวิตให้แก่ผู้รับประกันชีวิต ดังนั้น การตกลงส่งเบี้ยประกันชีวิตจึงเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดสัญญาประกันชีวิต

การกำหนดเบี้ยประกันชีวิตเป็นหน้าที่ของผู้รับประกันชีวิต ซึ่งจะต้องคำนวณตามความหนักเบาของภัยที่รับเสี่ยงในขณะทำสัญญา การกำหนดอัตราเบี้ยประกันชีวิตต้องอยู่ในอัตราที่ผู้รับประกันชีวิตจะมีรายได้เพียงพอที่จะสามารถจ่ายเงินประกันชีวิตให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตเมื่อมีกรณีต้องจ่ายเงิน ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็นแก่การดำเนินงานด้านการประกันชีวิต โดยปกติแล้วการกำหนดอัตราเบี้ยประกันชีวิตไม่ควรจะสูงเกินไปจนผู้เอาประกันชีวิตขาดความสนใจ หรือพากันหลีกเลี่ยงไปทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันชีวิตที่กำหนดอัตราเบี้ยประกันชีวิตไว้ต่ำกว่า

หลักสำคัญที่ผู้รับประกันชีวิตพึงยึดถือ ในการกำหนดอัตราเบี้ยประกันชีวิต ก็คือ การแบ่งแยกให้เป็นธรรมระหว่างภัยประเภทต่างๆ ตามลักษณะที่แตกต่างกันของภัยที่จะเข้ารับเสี่ยงด้วย

อย่างไรก็ตาม อัตราเบี้ยประกันชีวิตที่ผู้รับประกันชีวิตได้กำหนดขึ้นนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน และอัตราเบี้ยประกันชีวิตที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้ว หากนายทะเบียนเห็นสมควรหรือผู้ประกอบการประกันชีวิตร้องขอนายทะเบียนก็อาจสั่งให้เปลี่ยนแปลงอัตราเบี้ยประกันชีวิตเสียใหม่ได้

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 403-404.

(3) หน้าที่คืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันภัย³⁴

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 892 บัญญัติว่า “ ในกรณีบอกล้างสัญญาตามความในมาตรา 865 ผู้รับประกันภัยต้องคืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือทายาทของผู้นั้น ”

ตามบทบัญญัติดังกล่าว ถ้าผู้รับประกันชีวิตได้บอกล้างสัญญาประกันชีวิตที่เป็นโมฆียะแล้ว มีผลทำให้ผู้รับประกันชีวิตต้องคืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิตให้ผู้เอาประกันชีวิตถ้าผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่ หากผู้เอาประกันชีวิตถึงแก่ความตายไปแล้วผู้รับประกันชีวิตต้องคืนให้แก่ทายาทของผู้นั้นไม่ใช่คืนให้แก่ผู้รับประโยชน์ เพราะเมื่อมีการบอกล้างสัญญาประกันชีวิตแล้ว คู่สัญญาต้องกลับคืนสู่สภาพเดิมเหมือนมิได้ทำสัญญาต่อกัน ดังนั้น สิทธิของผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตก็ย่อมจะหมดไปด้วย

ส่วนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันภัย (redemption value of the policy) ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 892 นี้ เป็นจำนวนเงินในลักษณะเดียวกับเงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิต ซึ่งผู้เอาประกันชีวิตและทายาทของบุคคลนั้นมีสิทธิได้รับเมื่อเกิดกรณีต่างๆ ตามมาตรา 895 โดยค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิต คือ จำนวนเงินที่กำหนดไว้ในตารางมูลค่าซึ่งระบุไว้ในตอนท้ายของกรมธรรม์ประกันชีวิตโดยจะมีจำนวนสูงขึ้นเรื่อยๆ ตามระยะเวลาและจำนวนเบี้ยประกันชีวิตที่ผู้เอาประกันชีวิตได้ส่งให้แก่ผู้รับประกันชีวิตตามสัญญาประกันชีวิต โดยมีการหักเงินบางส่วนออกเพื่อทดแทนค่าใช้จ่ายของผู้รับประกันชีวิตในระหว่างสัญญาประกันชีวิตนั้น

เงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิตซึ่งผู้รับประกันชีวิตต้องใช้ให้ตามมาตรา 895 วรรคสองนี้ หากเป็นการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นก็ต้องใช้คืนเงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตแต่ผู้เดียว แต่ถ้าเป็นการเอาประกันชีวิตของตนเองโดยบุคคลอื่นเป็นผู้รับประโยชน์ ก็จะต้องคืนเงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่ทายาทของผู้เอาประกันชีวิตนั้น เว้นแต่ในกรณีที่บุคคลผู้เป็นทายาทดังกล่าวนั้นเป็นผู้รับประโยชน์และได้ฆ่าผู้เอาประกันชีวิตโดยเจตนา ตามมาตรา 892 (2) ซึ่งจะไม่มีสิทธิได้รับเงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิต เนื่องจากเป็นผู้ถูกกำจัดไม่ได้รับมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1606 (1)

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 404-405.

(4) ข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันชีวิต³⁵

สัญญาประกันชีวิตแบบที่อาศัยความมรณะเป็นหลักในการใช้เงินหรือเป็นการประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ ผู้รับประกันชีวิตจะต้องใช้เงินเมื่อผู้เอาประกันชีวิตถึงแก่ความตาย

ความตายนั้น ถ้ามิได้กำหนดไว้ในสัญญาเป็นอย่างอื่นย่อมหมายความว่า การถึงแก่ความตายโดยไม่คำนึงถึงมูลเหตุว่าถึงแก่ความตายเพราะเหตุใด และนอกจากการถึงแก่ความตายโดยธรรมชาติแล้ว กฎหมายยังสันนิษฐานว่าการสาบสูญเมื่อศาลมีคำสั่งตามมาตรา 62 ก็ถือว่าบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย ซึ่งมาตรา 61 ได้บัญญัติถึงเวลาถึงแก่ความตายไว้ให้ถือเวลาที่ครบกำหนด 2 ปี หรือ 5 ปี แล้วแต่กรณี ถ้ากำหนดเวลาที่ถือว่าถึงแก่ความตายนี้ อยู่ในเงื่อนไขของสัญญาประกันชีวิต ผู้รับประกันชีวิตต้องจ่ายเงินจำนวนนั้นตามสัญญาประกันชีวิต ส่วนถ้าปรากฏว่าบุคคลนั้นไม่ถึงแก่ความตาย หรือถึงแก่ความตายในเวลาอื่นก็ต้องบังคับตามมาตรา 63

ข้อยกเว้นที่ไม่ต้องจ่ายเงิน มาตรา 895 บัญญัติว่า " เมื่อใดจะต้องใช้จำนวนเงินในเหตุมรณะของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ท่านว่าผู้รับประกันภัยจำต้องใช้เงินนั้นในเมื่อมรณภัยอันนั้นเกิดขึ้น เว้นแต่

(1) บุคคลผู้นั้นได้กระทำอัตวินิบาตด้วยใจสมัครภายในปีหนึ่ง นับแต่วันทำสัญญา หรือ

(2) บุคคลผู้นั้นถูกผู้รับประกันภัยฆ่าตายโดยเจตนา

ในกรณีที่สองนี้ ท่านว่าผู้รับประกันภัย จำต้องใช้เงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ ให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือให้แก่ทายาทของผู้นั้น "

ในกรณีผู้ถูกเอาประกันชีวิตกระทำอัตวินิบาตนั้น ต้องเป็นการกระทำโดยใจสมัคร คือรู้ตัวว่าตนทำอะไรและสมัครใจทำ ถ้าทำโดยถูกบังคับหรือโดยวิกลจริต ไม่รู้ว่าตนกำลังทำอะไรอยู่ ไม่เรียกว่าทำโดยสมัครใจ

อีกประการหนึ่ง ต้องเป็นการฆ่าตัวตายในระยะเวลา 1 ปีนับแต่วันทำสัญญาจึงจะเป็นเหตุยกเว้นความรับผิด หากผู้เอาประกันชีวิตฆ่าตัวตายเมื่อพ้นกำหนดเวลา

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 405-409.

1 ปี ผู้รับประกันชีวิตยังคงต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันชีวิตอยู่ ทั้งนี้เพราะผู้เอาประกันชีวิตมิได้มีความตั้งใจที่จะฆ่าตัวตายมาตั้งแต่แรกเมื่อเข้ามาทำสัญญา

ส่วนในกรณีที่ 2 นั้น ก็เป็นหลักทั่วไปในกฎหมายที่ว่า บุคคลจะได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดของตนไม่ได้ จึงไม่มีการใช้เงินตามสัญญา และวิธีการที่เป็นข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันชีวิตนี้ จะช่วยป้องกันมิให้มีการค้ำกำไรบนชีวิตมนุษย์โดยการเอาชีวิตของบุคคลอื่นไปประกันไว้แล้วหาทางกำจัดภายหลัง เพื่อหวังได้รับประโยชน์จากเงินประกันชีวิต อนึ่ง การฆ่าในข้อนี้ต้องเป็นการฆ่าโดยเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 , 289 ถ้าเป็นการทำให้ถึงแก่ความตายโดยไม่มีเจตนาฆ่าตามมาตรา 290 หรือทำให้ถึงแก่ความตายโดยประมาทตามมาตรา 291 ก็ไม่ต้องด้วยข้อห้ามตามมาตรา 895 (2) นี้

อนึ่ง ในกรณีที่ 2 นี้แม้ผู้รับประกันชีวิตจะไม่ต้องใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิต แต่ก็ต้องคืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตหรือทายาทของผู้เอาประกันชีวิต ในกรณีที่เป็นการเอาประกันชีวิตของผู้เอาประกันชีวิตเอง แต่ถ้าทายาทซึ่งเป็นผู้รับประกันเป็นผู้ฆ่าผู้เอาประกันชีวิตเสียเอง ย่อมจะถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกตามมาตรา 1606 ผู้นั้นจึงไม่มีฐานะเป็นทายาทอันจะได้รับค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิตด้วย

2.1.6.2 หน้าที่ของผู้เอาประกันชีวิต

(1) หน้าที่เปิดเผยข้อความจริง³⁶

เนื่องจากสัญญาประกันชีวิต มีลักษณะเป็นสัญญาที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความสุจริต หน้าที่ของผู้เอาประกันชีวิต ก็คือ ต้องแถลงความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 865 ซึ่งเกี่ยวกับตัวผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของผู้รับประกันชีวิตว่าจะทำสัญญาประกันชีวิตด้วยหรือไม่ หรือเพื่อกำหนดเงื่อนไขหรือจำนวนเบี้ยประกันชีวิตให้สูงขึ้นหรือต่ำลง เช่น การคำนวณเบี้ยประกันชีวิตย่อมอาศัยอัตราความตายมาเฉลี่ย ยิ่งอายุมากอัตราถึงแก่ความตายก็ยิ่งสูง ผู้รับประกันชีวิตก็ต้องกำหนดเบี้ยประกันชีวิตในอัตราที่สูงขึ้น ฉะนั้น การแถลงอายุของผู้ถูกเอาประกันชีวิตจึงเป็นสาระสำคัญประการหนึ่ง นอกเหนือไปจากอนามัยของผู้ถูกเอาประกันชีวิต

³⁶ ไซยศ เหมะรัชตะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 410.

ในสัญญาประกันชีวิตนั้น   หน้าที่เปิดเผยความจริงตกอยู่กับ
บุคคลดังต่อไปนี้ คือ

ผู้เอาประกันชีวิต ในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตได้เอาประกันชีวิต
ของตนเอง กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันชีวิตที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริงต่อ
คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง นั่นคือ ผู้รับประกันชีวิตหรือตัวแทนของผู้รับประกันชีวิต ผู้เอาประกันชีวิตซึ่ง
เป็นฝ่ายที่ทราบเหตุการณ์เกี่ยวกับตนเองดีกว่าผู้อื่นต้องรับผิดชอบต่อการไม่เปิดเผยความจริงนั้น

ผู้ซึ่งถูกเอาประกันชีวิต ในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตได้เอา
ประกันชีวิตของบุคคลอื่น หน้าที่เปิดเผยข้อความจริงมิได้ตกอยู่กับผู้เอาประกันชีวิตแต่เพียงผู้เดียว
เพราะย่อมไม่มีผู้ใดทราบข้อความจริงได้ดีไปกว่าเจ้าของชีวิตซึ่งเป็นผู้ถูกเอาประกันชีวิต กฎหมาย
จึงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ถูกเอาประกันชีวิตต้องเปิดเผยข้อความจริง ในกรณีการใช้จ่าย
ความทรงชีพหรือความมรณะของบุคคลนั้น แต่ผู้เอาประกันชีวิตก็ต้องรับผิดชอบในการไม่เปิดเผย
ข้อความจริงนั้นด้วย ในส่วนของผู้เอาประกันชีวิตนั้น ก็น่าจะต้องมีหน้าที่เปิดเผยข้อความจริงเท่าที่
ตนทราบให้ผู้รับประกันชีวิตได้ทราบด้วยในฐานะที่เป็นคู่สัญญาประกันชีวิต

การทำสัญญาประกันชีวิตแบบที่อาศัยความทรงชีพ หรือความ
มรณะของบุคคลเป็นหลักนั้น หากผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตรู้อยู่แล้วแต่ละเว้นไม่
เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจูงใจผู้รับประกันชีวิตให้เรียกเบี้ยประกันชีวิตสูงขึ้นอีก หรือบอกปิดไม่
ยอมทำสัญญา หรือรู้อยู่แล้วว่าข้อความที่แถลงนั้นเป็นความเท็จ สัญญาประกันชีวิตนั้นย่อมตก
เป็นโมฆียะ ผู้รับประกันชีวิตอาจใช้สิทธิบอกล้างได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา
865

ผลของการไม่เปิดเผยข้อความจริง³⁷

หากผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตไม่เปิดเผยข้อความจริง หรือแถลง
ข้อความอันเป็นเท็จ นอกจากจะทำให้สัญญาประกันชีวิตเป็นโมฆียะหรือผู้รับประกันชีวิตมีสิทธิ
บอกล้างได้ดังกล่าวแล้ว การบอกล้างสัญญาประกันชีวิตที่เป็นโมฆียะตามมาตรา 865 ผู้รับประกัน
ชีวิตต้องคืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตหรือทายาทของผู้นั้น ตามมาตรา
892 ทั้งนี้เพราะการประกันชีวิตมิใช่เป็นการส่งเบี้ยประกันชีวิตเพื่อตอบแทนการเสี่ยงภัยเพียงอย่าง
เดียว แต่มีลักษณะเป็นการสะสมทุนทำนองฝากทรัพย์ไว้รวมอยู่ด้วย ซึ่งเมื่อครบกำหนดสัญญา แม้

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 419.

ผู้เอาประกันชีวิตจะไม่ถึงแก่ความตายก็ยังมี การคืนเงินก้อนนั้นให้ ฉะนั้นเมื่อมีการบอกล้างสัญญาประกันชีวิตตามมาตรา 865 จึงต้องคืนเงินจำนวนหนึ่งซึ่งเรียกว่าค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่คู่สัญญาคือผู้เอาประกันชีวิต หรือถ้าการบอกล้างได้กระทำหลังจากผู้เอาประกันชีวิตถึงแก่ความตายแล้ว ก็ต้องคืนให้แก่ทายาทของผู้เอาประกันชีวิต การคืนเงินนี้ไม่ใช่เป็นการใช้เงินตามสัญญาจึงไม่เกี่ยวข้องกับผู้รับประโยชน์

มีข้อสังเกตว่า การบอกล้างตามมาตรา 865 นั้นเป็นการบอกล้างโมฆียกรรมทั่วไป ซึ่งมีผลตามมาตรา 176 ซึ่งต้องคืนเบี้ยประกันชีวิตทั้งหมด แต่การบอกล้างตามมาตรา 892 ให้คืนแต่ค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิต ซึ่งตามปกติค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันชีวิตจะมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนเบี้ยประกันชีวิตทั้งหมดที่ได้ส่งไป

ผลของการแถลงอายุคลาดเคลื่อน³⁸

ถ้าผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิต แถลงอายุของผู้ถูกเอาประกันชีวิตคลาดเคลื่อนไม่ถูกต้อง ไม่ว่าจะผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตจะรู้ถึงความจริงหรือไม่ก็ตาม จะทำให้เกิดผลดังนี้

1. ถ้าความคลาดเคลื่อนของอายุเป็นเหตุให้กำหนดจำนวนเบี้ยประกันชีวิตไว้ต่ำ ก็ให้ลดจำนวนเงินอันผู้รับประกันชีวิตจะต้องใช้ลงตามส่วน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 893 วรรคแรก

2. ถ้าการแถลงอายุคลาดเคลื่อนนั้นถึงขนาดที่ผู้รับประกันชีวิตพิสูจน์ได้ว่า อายุที่ถูกต้องอยู่นอกจำกัดอัตราทางการค้าปกติของเขา คือ ถ้าตามอายุที่ถูกต้องแล้วผู้รับประกันชีวิตจะไม่รับประกันชีวิต สัญญานั้นก็ตกเป็นโมฆียะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 893 วรรคสอง

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 420.

(2) หน้าที่ส่งเบี้ยประกันชีวิต³⁹

การตกลงส่งเบี้ยประกันชีวิตให้ผู้รับประกันชีวิต เป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดสัญญาประกันชีวิต เบี้ยประกันชีวิตเป็นเรื่องที่ผู้รับประกันชีวิตกำหนด โดยคำนวณจากจำนวนเงินที่พึงใช้ให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้รับประโยชน์ ในเมื่อถึงกำหนดเวลาที่ตกลงกันหรือเมื่อมีมรณภัย ประกอบกับระยะเวลาที่ผู้เอาประกันชีวิตอาจจะยังคงมีชีวิตอยู่ โดยต้องคำนึงถึงสุขภาพของผู้เอาประกันชีวิตด้วย

เมื่อผู้เอาประกันชีวิตและผู้รับประกันชีวิต ได้เข้าทำสัญญาประกันชีวิตกันและได้ตกลงจำนวนเงินเบี้ยประกันชีวิต ตลอดจนเงื่อนไขและวิธีการส่งเบี้ยประกันชีวิตแล้ว ผู้เอาประกันชีวิตก็มีหน้าที่ที่จะต้องชำระเบี้ยประกันชีวิตตามสัญญา การที่ผู้เอาประกันชีวิตไม่ส่งเบี้ยประกันชีวิตมีผลเท่ากับผู้เอาประกันชีวิตได้บอกเลิกสัญญาประกันชีวิต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 894

ชำระเบี้ยประกันชีวิตต่อใคร

การชำระเบี้ยประกันชีวิตที่จะทำให้สัญญาประกันชีวิตมีผลสมบูรณ์ ต้องชำระเบี้ยประกันชีวิตให้แก่ผู้มีอำนาจรับเบี้ยประกันชีวิตนั้น คือ ต้องชำระต่อผู้รับประกันชีวิตหรือตัวแทนของผู้รับประกันชีวิตที่ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากผู้รับประกันชีวิต⁴⁰

ต้องชำระเบี้ยประกันชีวิตตามกำหนด

การชำระเบี้ยประกันชีวิตที่จะเป็นผลให้สัญญาประกันชีวิตยังคงมีผลบังคับอยู่ตลอดนั้นต้องชำระภายในเวลาที่กำหนด มิฉะนั้นจะเป็นเหตุให้กรมธรรม์ประกันชีวิตขาดอายุ

(1) ต้องชำระภายในเวลาที่กำหนดไว้ ในกรมธรรม์ประกันชีวิตจะมีกำหนดเวลาการชำระเบี้ยประกันชีวิตไว้ให้ผู้เอาประกันชีวิตทราบ และยังมีระยะเวลาผ่อนผัน (grace period) คือ หากผู้เอาประกันชีวิตไม่อาจชำระเบี้ยประกันชีวิตได้ทันตามที่กำหนดไว้ ก็ต้องชำระให้ทันภายในระยะเวลาผ่อนผันดังกล่าว ซึ่งผู้รับประกันชีวิตจะกำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิตว่าเป็นระยะเวลาสั้นเท่าใด พร้อมกับกำหนดว่าภายในระยะเวลาผ่อนผันนั้นให้ถือว่ากรมธรรม์ประกันชีวิตยังคงมีผลบังคับอยู่ ดังนั้นผลจากการมีระยะเวลาผ่อนผัน คือ หากผู้เอาประกันชีวิตถึง

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 422-424.

⁴⁰ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 71

แก่ความตายก่อนมีการชำระเบี้ยประกันชีวิตแต่ยังคงอยู่ภายในระยะเวลาผ่อนผัน ผู้รับประกันชีวิตยังคงมีความรับผิดชอบตามสัญญาประกันชีวิตอยู่⁴¹ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าผู้รับประกันชีวิตได้ออกใบรับเงินให้ผู้เอาประกันชีวิตตามระเบียบของผู้รับประกันชีวิตแล้วหรือไม่

(2) การยอมรับเบี้ยประกันชีวิตที่พ้นกำหนด ในกรณีที่การชำระเบี้ยประกันชีวิตได้กระทำเมื่อล่วงพ้นระยะเวลาที่อาจชำระได้แล้ว หากผู้รับประกันชีวิตยังคงรับชำระเบี้ยประกันชีวิตนั้นอยู่ อาจแสดงได้ว่าผู้รับประกันชีวิตได้สละเงื่อนไขเกี่ยวกับการชำระเบี้ยประกันชีวิตนั้นแล้ว ในกรณีเช่นนี้ ผู้เอาประกันชีวิตอาจเข้าใจผิดว่าผู้รับประกันชีวิตมีเจตนาที่จะให้กรมธรรม์ประกันชีวิตยังคงมีผลบังคับอยู่ แต่เพียงการยอมรับเบี้ยประกันชีวิตหลังจากล่วงเลยกำหนดเวลาไป ไม่อาจลงความเห็นได้แน่นอนว่าจะทำให้กรมธรรม์ประกันชีวิตมีผลบังคับต่อไป เช่น ในกรณีที่จ่ายเบี้ยประกันชีวิตด้วยตราสารอย่างอื่น โดยมีเงื่อนไขว่าหากไม่มีการใช้เงินตามตราสารนั้นเมื่อถึงกำหนด กรมธรรม์ประกันชีวิตจะตกเป็นโมฆะ การเรียกให้จ่ายเงินตามตราสารหลังจากล่วงเลยกำหนดแล้ว ไม่ถือเป็นการต่ออายุกรมธรรม์ประกันชีวิต แต่การเรียกให้จ่ายเงินนั้นในบางสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เอาประกันชีวิตเชื่อว่ากรมธรรม์ประกันชีวิตจะสมบูรณ์ ถ้าเขาได้ดำเนินการตามคำร้องขอและถ้าเขากระทำการดังกล่าวแล้ว กรณีเช่นนี้ผู้รับประกันชีวิตจะถูกปิดปากไม่ให้อ้างเรื่องการไม่จ่ายเบี้ยประกันชีวิตตามกำหนด⁴²

ระยะเวลาผ่อนชำระเบี้ยประกันชีวิต (grace period)

กรมธรรม์ประกันชีวิต จะกำหนดระยะเวลาผ่อนชำระเบี้ยประกันชีวิตไว้ประมาณ 30 วันนับแต่วันถึงกำหนดชำระเบี้ยประกันชีวิตของงวดที่สองเป็นต้นไป ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้มีบทบัญญัติว่าด้วยระยะเวลาผ่อนชำระหนี้ไว้ จึงเป็นหน้าที่ของนายทะเบียนประกันชีวิตที่จะพิจารณาเมื่อให้ความเห็นชอบกรมธรรม์ประกันชีวิต

⁴¹ New York Life Insurance Co.v. Stalham, 93 U.S.24 (1876) .

⁴² Palmer v. The Phoenix Mutual Life Ins. Co., 84 N.Y. 63 (1881) .

2.1.7 การกำกับดูแลธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทย

2.1.7.1 การกำกับดูแลความมั่นคงทางการเงิน⁴³

ในการประกอบธุรกิจประกันชีวิต ความมั่นคงทางการเงินมีส่วนสำคัญต่อการคงอยู่ของบริษัทประกันชีวิต บางบริษัทคิดอัตราเบี้ยประกันชีวิตต่ำกว่าบริษัทอื่นเพื่อที่จะขยายการรับประกันชีวิต แต่ปรากฏว่าการบริหารความเสี่ยงภัยไม่ดีเพราะบริษัทได้รับประกันชีวิตที่ไม่ดีเอาไว้มาก ทำให้บริษัทประกันชีวิตประสบปัญหาในการจ่ายเงินเอาประกันชีวิตตามสัญญาประกันชีวิตเป็นจำนวนมาก หรือบางบริษัทก็รับประกันชีวิตไว้เกินกว่าความสามารถที่บริษัทจะรับได้ เมื่อมีการจ่ายเงินเอาประกันชีวิตเกิดขึ้น รายรับของการรับประกันชีวิตประเภทนั้นไม่เพียงพอกับรายจ่าย ถ้าไม่มีรายได้จากการลงทุนมาชดเชยหรือไม่เพียงพอ บริษัทจะต้องเร่งปรับปรุงการรับประกันชีวิตประเภทนั้นเพื่อให้มีประสิทธิภาพ หรือเพื่อให้บริษัทสามารถจ่ายเงินเอาประกันชีวิตให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตได้

ความมั่นคงทางการเงินของบริษัทประกันชีวิต หมายถึง ความสามารถในการรับเสี่ยงภัยของบริษัทประกันชีวิต ว่าบริษัทสามารถจะชำระหนี้สินและภาระผูกพันที่มีสำหรับการเรียกร้องจำนวนเงินเอาประกันชีวิตจากผู้เอาประกันชีวิตได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต บริษัทประกันชีวิตที่มั่นคงจึงต้องดำรงสินทรัพย์ไว้ในระดับที่พอเพียงต่อภาระผูกพันที่มีภายใต้เงื่อนไขต่างๆ⁴⁴

ปัจจุบันรัฐได้เข้ามากำกับดูแลเรื่องหลักประกันต่างๆ ของบริษัทประกันชีวิตให้เพียงพอเพื่อให้ผู้เอาประกันชีวิตได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และเพื่อที่จะลดอัตราเสี่ยงจากความไม่มั่นคงของบริษัทประกันชีวิต ลดโอกาสที่บริษัทประกันชีวิตจะไม่สามารถจ่ายเงินเอาประกันชีวิตแก่ผู้เอาประกันชีวิตได้ เพื่อช่วยให้สาธารณชนเกิดความเชื่อมั่นต่อฐานความมั่นคงของธุรกิจประกันชีวิต เช่น กำหนดให้บริษัทประกันชีวิตต้องดำรงไว้ซึ่งสินทรัพย์ในระดับที่พอเพียงต่อภาระผูกพันที่มีภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ซึ่งรวมไปถึงขนาดของเงินกองทุนและการตั้งเงินสำรองประเภทต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขขั้นต่ำที่ถูกกำหนดขึ้นตามกฎหมายก็ไม่ได้หมายความว่าสามารถจัดการความเสี่ยงที่ธุรกิจจะประสบได้อย่างสมบูรณ์ และแม้ว่ากฎหมายจะให้อำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซง โดยให้กรรมการประกันภัยมีอำนาจในการเรียกให้บริษัทประกันชีวิต

⁴³ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: มีนาคม 2542), หน้า 43.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน.

แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารควบคุมภายใน ตลอดจนการมีคำสั่งให้ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในบางเรื่องได้ ซึ่งบริษัทก็มีหน้าที่ต้องปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานต่างๆ ให้เป็นไปตามคำสั่งของกรรมการประกันภัย

สาระสำคัญของการกำกับดูแลความมั่นคงทางการเงินของบริษัทประกันชีวิต มีดังต่อไปนี้

(1) หลักทรัพย์ที่วางไว้กับนายทะเบียน

เพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจว่า บริษัทประกันชีวิตมีฐานะการเงินมั่นคงและมีหลักประกันที่สามารถชำระหนี้ได้ กฎหมายจึงกำหนดให้บริษัทประกันชีวิตต้องนำหลักทรัพย์มาวางเป็นประกันไว้กับนายทะเบียนก่อนที่จะให้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต

พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 กำหนดเรื่องการวางหลักประกันของบริษัทประกันชีวิตไว้กับนายทะเบียนในมาตรา 20 ว่า บริษัทประกันชีวิตต้องวางหลักประกันมีมูลค่าตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

หลักทรัพย์ที่วางไว้กับนายทะเบียน คือ สินทรัพย์จำนวนหนึ่งที่บริษัทประกันชีวิตจะต้องนำมาวางไว้กับนายทะเบียน เพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตตามที่กฎหมายกำหนด⁴⁵

ประเภทของหลักทรัพย์ประกันที่วางไว้กับนายทะเบียน อาจจะเป็นเงินสด พันธบัตรรัฐบาลไทยหรือทรัพย์สินอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ซึ่งจำนวนหลักทรัพย์ที่บริษัทประกันชีวิตจะต้องวางไว้กับนายทะเบียนมีมูลค่าไม่น้อยกว่า 20 ล้านบาท

สาเหตุที่กฎหมายกำหนดให้บริษัทประกันชีวิตต้องวางหลักทรัพย์ประกันไว้กับนายทะเบียน เนื่องจากหลักทรัพย์ประกันมีความสำคัญต่อธุรกิจประกันภัย ดังต่อไปนี้⁴⁶

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน.

1. หลักทรัพย์ประกันจะช่วยให้บริษัทประกันชีวิตมีเงินจ่ายให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตได้เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น เปรียบเสมือนหลักประกันในความรับผิดชอบของบริษัท ซึ่งมีความผูกพันจะต้องจ่ายคืนให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตในอนาคต

2. หลักทรัพย์ประกันของบริษัทประกันชีวิต ทำให้เกิดแหล่งระดมเงินออมที่สำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศ

3. หลักทรัพย์เป็นหลักประกันสำคัญที่ทำให้บริษัทประกันชีวิตมีฐานะการเงินที่มั่นคง สามารถให้การรับประกันชีวิตแก่ประชาชนได้อย่างมั่นใจ

4. เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ได้กำหนดให้หลักทรัพย์ประกันที่วางไว้กับนายทะเบียนเป็นบุริมสิทธิของผู้เอาประกันภัยในอันที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น และได้กำหนดให้หลักทรัพย์ประกันไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตราบเท่าที่บริษัทยังไม่ได้เลิกกัน

5. หลักทรัพย์ประกัน เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้เอาประกันชีวิต ในกรณีที่บริษัทเลิกกิจการ หรือถูกเพิกถอนใบอนุญาต หรือล้มละลาย เพื่อให้บริษัทมีเงินเพียงพอที่จะจ่ายคืนผลประโยชน์ตามสัญญาแก่ผู้เอาประกันชีวิต หลักทรัพย์ประกันดังกล่าวต้องมีสภาพคล่องสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้อย่างรวดเร็วและทันต่อความต้องการของบริษัท

(2) การกำหนดจำนวนเงินกองทุนขั้นต่ำตามกฎหมาย

กฎหมายกำหนดให้บริษัทต้องดำรงเงินกองทุน ก็เพื่อให้มั่นใจว่าบริษัทมีฐานะการเงินมั่นคงพร้อมที่จะชำระหนี้สินหรือภาระผูกพันต่างๆ ได้

พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ได้ระบุเกี่ยวกับเงินกองทุนไว้ว่า เงินกองทุน หมายถึง ทรัพย์สินส่วนที่เกินกว่าหนี้สินของบริษัทตามราคาประเมินทรัพย์สินและหนี้สินของบริษัทประกันชีวิต ซึ่งได้มีการประเมินราคาตามประกาศนายทะเบียนว่าด้วยการประเมินราคาทรัพย์สินและหนี้สินของบริษัทประกันภัย ทำให้บริษัทประกันชีวิตพร้อมที่จะจ่ายเงินเอาประกันชีวิตตามสัญญาประกันชีวิตได้ตลอดเวลาที่ประกอบธุรกิจ และเมื่อเลิกกิจการก็สามารถจ่ายเงินคืนให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตได้เต็มจำนวนตามภาระผูกพันในกรมธรรม์ประกันชีวิต

พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 27 ได้กำหนดว่า "บริษัท ต้องดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนตลอดเวลาที่ประกอบธุรกิจประกันชีวิต เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละสอง ของเงินสำรองตามมาตรา 23 แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่าห้าสิบล้านบาท " หมายถึง บริษัทประกันชีวิต ต้องมีเงินกองทุนขั้นต่ำ 50 ล้านบาท และถ้าต้องเกินกว่า 50 ล้านบาท เงินกองทุนต้องผันแปรไป ตามเบี้ยประกันชีวิตสำหรับกรมธรรม์ที่ยังคงมีความผูกพัน ซึ่งบริษัทต้องจัดสรรสำรองไว้เป็น จำนวนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2

เงินกองทุนส่วนที่เกินกว่าเงินกองทุนขั้นต่ำตามกฎหมาย เป็นของผู้ถือหุ้น ที่จะใช้จ่ายเป็นเงินปันผล อีกส่วนหนึ่งต้องเตรียมพร้อมไว้สำหรับเหตุการณ์อันไม่คาดฝันที่จะ เกิดกับธุรกิจ และอีกส่วนหนึ่งใช้ขยายงานต่อไปในอนาคต เงินทุนส่วนที่เหลือสะสมไว้ เพื่อให้เกิด ความมั่นคงเพิ่มขึ้นตามลำดับ เพิ่มขีดความสามารถในการรับประกันชีวิตให้กับบริษัทประกันชีวิต เพื่อที่จะรับประกันชีวิตรายใหญ่ได้ และสามารถเก็บ Retention ไว้ได้ในจำนวนที่สูงในการ ประกันภัยต่อ

(3) การจัดสรรเบี้ยประกันภัยไว้เป็นเงินสำรองประกันภัย

เบี้ยประกันชีวิตที่บริษัทประกันชีวิตรับมาจากผู้เอาประกันชีวิตเป็นการรับ ล่วงหน้าและมีภาระผูกพันที่จะต้องชดใช้คืนตามสัญญาประกันชีวิต กฎหมายจึงกำหนดให้บริษัท ประกันชีวิตต้องจัดสรรเบี้ยประกันชีวิตจำนวนหนึ่งไว้เป็นเงินสำรองสำหรับชดใช้หนี้สินที่มีต่อผู้เอา ประกันชีวิตตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ซึ่งให้จัดสรร ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

นอกจากกฎหมายจะให้บริษัทประกันชีวิตจัดสรรเบี้ยประกันชีวิตไว้เป็น เงินสำรองแล้ว เพื่อให้เกิดความมั่นใจและเป็นหลักประกันมากยิ่งขึ้น กฎหมายได้กำหนดไว้ใน มาตรา 24 ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้บริษัทวางเงินสำรองตามมาตรา 23 ไว้กับนาย ทะเบียนเป็นมูลค่าไม่เกินร้อยละ 25 ของเงินสำรอง หากเงินสำรองของบริษัทใดมีมูลค่าต่ำกว่าที่ กำหนด ก็ให้นายทะเบียนสั่งให้บริษัทนั้นนำเงินสำรองมาเพิ่มจนครบกำหนดภายใน 2 เดือนนับแต่ วันที่ได้รับคำสั่ง ในขณะที่เดียวกันหากเงินสำรองของบริษัทใดมีมูลค่าเพิ่มขึ้นกว่าที่กำหนด ให้นาย ทะเบียนมีอำนาจสั่งถอนเงินสำรองในส่วนที่เพิ่มขึ้นนั้นได้ตามคำขอของบริษัท ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ ถึงมูลค่าที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้กฎหมายกำหนดให้เงินสำรองประกันภัยไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการ

บังคับคดีตราบเท่าที่บริษัทยังไม่ได้เลิกกัน และให้เจ้าหน้าที่เกิดจากการเอาประกันภัยมีบริมสิทธิพิเศษเหนือเงินสำรองดังกล่าวเช่นเดียวกับหลักทรัพย์ที่วางไว้กับนายทะเบียน⁴⁷

ดัชนีชี้วัดความเพียงพอของเงินกองทุน และเงินสำรองประกันภัย⁴⁸

- อัตราส่วนความเพียงพอของเงินกองทุน (Capital Adequacy Ratio) ซึ่งคำนวณจากสัดส่วนระหว่างเงินกองทุนต่อสินทรัพย์รวม ดัชนีนี้ใช้วัดความสามารถของบริษัทประกันชีวิตในการรับเสี่ยงภัย โดยบริษัทที่มีความมั่นคงทางการเงินสูงจะมีค่าดัชนีนี้สูง โดยทั่วไปแล้วบริษัทประกันชีวิตที่มีความมั่นคงควรมีอัตราส่วนความเพียงพอของเงินกองทุนขั้นต่ำประมาณร้อยละ 15-20 และสูงขึ้นไปเป็นร้อยละ 30-40 ในกรณีของบริษัทประกันวินาศภัย เนื่องจากอายุของกรมธรรม์ประกันวินาศภัยโดยทั่วไปสั้นกว่ากรมธรรม์ประกันชีวิต คือ ประมาณ 1 ปีเท่านั้น
- อัตราส่วนเงินสำรองประกันภัยต่อขนาดของธุรกิจประกันภัย ซึ่งเป็นดัชนีวัดความเพียงพอของเงินสำรองประกันภัยที่บริษัทประกันภัยต้องดำรงไว้ เพื่อชดใช้ภาระผูกพันที่มีต่อผู้เอาประกันภัย
ในธุรกิจประกันชีวิต ขนาดของธุรกิจจะวัดจากสินทรัพย์รวมของบริษัท⁴⁹ โดยทั่วไปแล้ว บริษัทประกันชีวิตที่มั่นคงควรมีสัดส่วนเงินสำรองต่อสินทรัพย์รวมอย่างน้อยร้อยละ 80
- อัตราส่วนเงินกองทุนต่อหนี้สินของบริษัทประกันภัย หรือภาระผูกพันต่อผู้เอาประกันภัยเป็นเครื่องชี้วัดความเพียงพอของเงินกองทุน ในการชดใช้หนี้สินต่อผู้เอาประกันภัย นอกเหนือจากเงินสำรองประกันภัย⁵⁰
ในประเทศไทย กฎหมายไม่ได้กำหนดให้เงินสำรองประกันภัยต้องอยู่ในรูปของสินทรัพย์ที่มีความมั่นคงทั้งหมด อัตราส่วนเงินกองทุนต่อภาระผูกพันที่มีต่อผู้เอาประกันภัยจึงเป็นเครื่องชี้วัดความมั่นคงของธุรกิจประกันภัยที่มีความสำคัญ

⁴⁷ วรารณ เวชชสิทธิ์, "เงินสำรองประกันภัย," วารสารการประกันภัย 101(มกราคม-มีนาคม 2544): 23-26.

⁴⁸ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: มีนาคม 2542), หน้า 33-35.

⁴⁹ ธุรกิจประกันชีวิต เป็นธุรกิจที่ระดมเงินออมในระยะยาว และมีขนาดของธุรกิจเมื่อวัดจากเงินออมดังกล่าวใกล้เคียงกับสินทรัพย์รวมของธุรกิจ ทั้งนี้ เนื่องจากสินทรัพย์ส่วนใหญ่ของบริษัทประกันชีวิตมาจากเงินออมดังกล่าวนั่นเอง

⁵⁰ ภาระผูกพันต่อผู้เอาประกันชีวิต ประกอบด้วย เงินสำรองประกันภัย (life policy reserve) เงินที่ต้องจ่ายตามกรมธรรม์ค้างจ่าย (unpaid losses) และภาระผูกพันอื่นๆ ตามกรมธรรม์ (dues to insured)

(4) การกำหนดเงื่อนไขการลงทุน⁵¹

การกำกับดูแลการลงทุนของธุรกิจประกันชีวิตของไทยในปัจจุบัน ยึดตามหลักเกณฑ์ใน พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง คือ ประกาศกระทรวงพาณิชย์เรื่องการลงทุนประกอบธุรกิจอื่นของบริษัทประกันชีวิต ประกอบด้วยมาตรการที่สำคัญใน 3 รูปแบบ⁵² คือ

1.การกำหนดอัตราส่วนชั้นสูงในการลงทุนในหุ้น หรือหุ้นกู้ของบริษัทประกันภัยอื่นซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เกิดการถือหุ้นไขว้ (cross - holding) ระหว่างบริษัทประกันภัยต่างๆ

2.การกำหนดอัตราส่วนชั้นสูงในการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง หรือสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำ โดยการกำหนดเงื่อนไขและจำแนกอัตราส่วนชั้นสูงของการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงแต่ละประเภทอย่างละเอียด ทั้งหุ้น หุ้นกู้หรือหน่วยลงทุนของบริษัทอื่นที่ไม่ใช่บริษัทประกันภัย ตัวเงิน การให้กู้ยืมเงิน การซื้อหรือซื้อลดพันธบัตรขององค์การหรือรัฐวิสาหกิจ การฝากเงินกับบริษัทเงินทุน และการลงทุนนอกราชอาณาจักร ซึ่งการกำกับดูแลในส่วนนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้บริษัทประกันภัยมีความมั่นคงทางการเงินยิ่งขึ้น

3.การควบคุมอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำในการลงทุน ทั้งการซื้อตัวเงิน การให้กู้ยืมเงิน การฝากเงิน การรับอวัลตัวเงิน และการให้เข้าทรัพย์สินแบบลิสซิ่ง ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อป้องกันการถ่ายโอนผลกำไรจากธุรกิจประกันภัยไปสู่ธุรกิจอื่นโดยใช้การลงทุนบังหน้า

ทั้งนี้ การแยกประเภทของสินทรัพย์ว่าสินทรัพย์ใดเป็นสินทรัพย์ที่มีคุณภาพเหมาะสมแก่การลงทุน ก็เป็นอีกทางหนึ่งในการกำกับดูแลการลงทุนของธุรกิจประกันภัย คุณภาพของสินทรัพย์ หมายถึง ความเสี่ยงและสภาพคล่องของสินทรัพย์ เพราะสินทรัพย์แต่ละประเภทมีความเสี่ยงและมีสภาพคล่องที่แตกต่างกัน เช่น ในแง่ของสภาพคล่อง อสังหาริมทรัพย์เป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำ ในขณะที่เงินฝากธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องสูง ในแง่ของความเสถียร หลักทรัพย์เป็นสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง ในขณะที่พันธบัตรรัฐบาลเป็นสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำ เป็นต้น

⁵¹ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย(กรุงเทพมหานคร: มีนาคม 2542), หน้า 46.

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

การวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์ของบริษัทประกันภัย สามารถทำได้ด้วยการจัดสินทรัพย์ที่มีลักษณะคล้ายกันเข้ามาอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้⁵³

1. สินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงต่ำและผลตอบแทนแน่นอน ได้แก่ พันธบัตร ตัวเงินคงคลัง ตัวแลกเงิน บัตรภาษีกระทรวงการคลัง เงินฝากสถาบันการเงิน เงินกู้ยืมโดยมีกรมธรรม์ธนาคาร บริษัทเงินทุน หรือกระทรวงการคลังค้ำประกัน

2. สินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงปานกลางและผลตอบแทนแน่นอน ได้แก่ หุ้นกู้แปลงสภาพ เงินให้กู้โดยมีสินทรัพย์ทำนองเป็นประกัน

3. สินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงปานกลางและผลตอบแทนไม่แน่นอน ได้แก่ หุ้นนิติบุคคล หน่วยลงทุน ใบสำคัญแสดงสิทธิการซื้อหุ้น

4. สินทรัพย์ที่ไม่ได้จัดกลุ่ม ได้แก่ เงินลงทุนอื่นๆ

สิ่งที่น่าสังเกต ก็คือ การกำหนดอัตราส่วนขั้นสูงในการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงหรือสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำ จะอ้างอิงกับสินทรัพย์รวมของบริษัทโดยไม่ได้แบ่งเป็นกลุ่มสินทรัพย์ตามภาระหนี้สิน ยกเว้นในกรณีของการลงทุนด้วยเงินกองทุนส่วนเกิน ซึ่งแนวทางดังกล่าวมีข้อเสียในแง่ที่ไม่สามารถกำกับดูแลให้ยืดหยุ่นได้อย่างเพียงพอ เช่น บริษัทประกันชีวิต 2 แห่งที่มีทรัพย์สินเท่ากัน อาจมีโครงสร้างของภาระหนี้สินที่แตกต่างกันเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวมีข้อดีในแง่ที่สามารถกำกับดูแลได้โดยง่าย ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศไทย

⁵³ การจัดกลุ่มสินทรัพย์ตามความเสี่ยงและสภาพคล่องนี้ ดัดแปลงจากหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจประกันภัยที่จัดทำข้อเสนอขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม 2540

ตารางที่ 1 กฎเกณฑ์การลงทุนของบริษัทประกันชีวิต

ประเภทการลงทุน	อัตราส่วนต่อทรัพย์สินของบริษัท		ระยะเวลาการลงทุน
	ต่อราย(ไม่เกิน)	รวม(ไม่เกิน)	(ไม่เกิน)
เงื่อนไขทั่วไป(กำหนดสัดส่วนลงทุนในบุคคลใดบุคคลหนึ่ง) การลงทุนซื้อหุ้น, หุ้นกู้ หน่วยลงทุน การให้กู้ยืม และ การให้เช่าทรัพย์สินแบบบิลดิ้ง	5%	ไม่กำหนด	ไม่กำหนด
เงื่อนไขเฉพาะ			
1.หุ้น หุ้นกู้ ของบริษัทประกันภัย	5%	10%	ไม่กำหนด
2.หุ้น หุ้นกู้ ของบริษัทจำกัด นอกจากบริษัทประกันภัย	5%	30%	ไม่กำหนด
3.หน่วยลงทุนของบริษัทจำกัด	5%	20%	ไม่กำหนด
4.(รวมภาระหนี้สิน ตามข้อ 5.4 และ 5.5)			
4.1 ธนาคาร	20%		10 ปี
4.2 บริษัทประกันชีวิตและบริษัทประกันวินาศภัย	10%		10 ปี
4.3 บริษัทเงินทุน	10%	ไม่กำหนด	10 ปี
4.4 บริษัทเงินทุน	10%		2 ปี
	(15% รวมเงินฝากของบริษัทเงินทุน)		
4.5 องค์การหรือรัฐวิสาหกิจ	10%		10 ปี
5.การให้กู้ยืม			
5.1 การให้กู้ยืมนอกจากเพื่อที่อยู่อาศัย	5%	30%	20 ปี
5.2 การให้กู้ยืม เพื่อที่อยู่อาศัย	5,000,000 บาท	35%	30 ปี
5.3 การให้กู้ยืมโดยมีเครื่องจักรจำนองเป็นประกัน	70% ของราคาเครื่องจักร	ไม่กำหนด	10 ปี
5.4 การให้กู้ยืมโดยมีธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุนค้าประกัน และการให้กู้ยืมโดยมีพันธบัตรองค์การหรือรัฐวิสาหกิจ จำนำเป็นประกัน	สัดส่วนรวมอยู่ในข้อ 4	ไม่กำหนด	ไม่กำหนด
5.5 การให้กู้ยืมโดยมีหุ้น หุ้นกู้หรือหน่วยลงทุนจำนำเป็นประกันในกรณีนิติบุคคลตามข้อ 4.1ถึง4.5 เป็นผู้กู้ยืมออกหุ้น หุ้นกู้ยืม หรือหน่วยลงทุนที่นำมาจำนำเป็นประกัน(สัดส่วนอยู่ในข้อ 4)	2,000,000 บาท	10%	5 ปี
5.6 การให้กู้ยืมแก่พนักงานของบริษัท	500,000 บาท และ 5,000,000 บาท (อสังหาริมทรัพย์ จำนอง)	5%	10 ปี (อสังหาริมทรัพย์ จำนอง 20ปี)

ตารางที่ 1 ต่อ

ประเภทการลงทุน	อัตราส่วนต่อทรัพย์สินของบริษัท		ระยะเวลาการ ลงทุน
	ต่อราย(ไม่เกิน)	รวม(ไม่เกิน)	(ไม่เกิน)
5.7 การให้กู้ยืมแก่สหกรณ์การเกษตรหรือสหกรณ์ออม ทรัพย์	2%	10%	5ปี(สหกรณ์ การเกษตร)10 ปี (สหกรณ์ออม ทรัพย์ 3ปี)
5.8 การให้กู้ยืมแก่เกษตรกร	100,000 บาท	10%	
6.การซื้อหรือซื้อลดพันธบัตรองค์กรหรือรัฐวิสาหกิจ	ไม่กำหนด	20%	ไม่กำหนด
7.ฝากเงินไว้กับบริษัทเงินทุน	10% (15% รวมตัวเงิน)	ไม่กำหนด	ไม่กำหนด
8.การรับอ่าวัดตัวเงิน (เฉพาะบริษัทประกัน)	ไม่กำหนด	10%	ไม่กำหนด
9.การให้เช่าทรัพย์สินบริษัทลิสซิ่ง	10%	10% หรือ 5 เท่าของ เงินกองทุน แล้วแต่อย่าง ใดจะน้อยกว่า	5 ปี
10.การลงทุนให้เช่าซื้อรถ	ไม่กำหนด	2 เท่าของ เงินกองทุน	5 ปี
11.การจัดจำหน่ายที่ดินหรือที่ดินและอาคารโดยได้รับความ เห็นชอบเป็นหนังสือนายทะเบียน	จำนวนเงินที่ใช้ใน การจัดจำหน่าย 10%	ไม่กำหนด	ไม่กำหนด
12.เงื่อนไขการลงทุนด้วยเงินกองทุนส่วนเกิน 12.1 ให้บริษัทใช้เงินกองทุนส่วนเกินจำนวนไม่เกินครั้งหนึ่ง ของเงินกองทุนส่วนเกิน (ตามประเภทที่กำหนด)	เพิ่มได้อีกหนึ่งเท่า ของจำนวนเงินตาม เงื่อนไข	เพิ่มได้อีกหนึ่ง เท่าของ จำนวนเงิน ตามเงื่อนไข	ตามเงื่อนไข
12.2 ให้บริษัทใช้เงินกองทุนส่วนเกินอีก 25% ของ เงินกองทุนส่วนเกินเมื่อลงทุนครบ 50%ตาม12.1 แล้วโดยได้รับความ เห็นชอบเป็นหนังสือจากนายทะเบียน	ไม่ต้องปฏิบัติตาม เงื่อนไข	ไม่ต้องปฏิบัติ ตามเงื่อนไข	ไม่กำหนด

ตารางที่ 1 ต่อ

ประเภทการลงทุน	อัตราส่วนต่อทรัพย์สินของบริษัท		ระยะเวลาการ ลงทุน
	ต่อราย(ไม่เกิน)	รวม(ไม่เกิน)	(ไม่เกิน)
13.เงื่อนไขการลงทุนนอกราชอาณาจักร 13.1 ซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้ของนิติบุคคลตามความตกลงของ ASEAN หรือ ESCAP	ไม่กำหนด		ไม่กำหนด
13.2 ซื้อหุ้นของนิติบุคคลในต่างประเทศนอกจาก 13.1 โดย ได้รับความเห็นชอบเป็นหนังสือจากนายทะเบียน และโดยใช้ เงินกองทุนส่วนเกินไม่เกิน 10% ของเงินกองทุนส่วนเกินและเมื่อ รวมข้อ 12.1 และ 12.2 ต้องไม่เกิน 75% ของเงินกองทุนส่วนเกิน	ไม่กำหนด	5%	ไม่กำหนด

หมายเหตุ : การลงทุนซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้ บริษัทจะซื้อประเภทใดประเภทหนึ่งได้ไม่เกินร้อยละ
สิบของจำนวนหุ้นหรือหุ้นกู้ที่ออกจำหน่ายทั้งหมด

ที่มา : กรมการประกันภัย

อย่างไรก็ตามผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า การควบคุมอัตราดอกเบี้ยในการ
ลงทุนนั้นไม่น่าจะมีประสิทธิผลในการควบคุมการโอนถ่ายกำไร เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีในวงการ
ประกันภัยว่าการโอนถ่ายกำไรปรากฏอยู่อย่างแพร่หลายในธุรกิจประกันภัยในปัจจุบัน นอกจากนี้
การควบคุมอัตราดอกเบี้ยในการลงทุน ยังอาจมีผลในการผลักดันให้บริษัทประกันภัยต้องรายงาน
เท็จต่อกระทรวงพาณิชย์ในกรณีที่อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดนั้นไม่สอดคล้องกับสภาวะตลาด

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การกำหนดอัตราส่วนขั้นสูงในการ
ลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง หรือสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำแต่ละประเภทอย่างละเอียดทำ
ให้บริษัทประกันภัยขาดความคล่องตัวในการตัดสินใจลงทุน

ทั้งนี้จะมีการกำกับดูแลสัดส่วนการลงทุนของบริษัทประกันภัย ทั้งการ
กำหนดอัตราส่วนขั้นสูงและอัตราส่วนขั้นต่ำในทรัพย์สินแต่ละประเภท แนวโน้มดังกล่าวน่าจะเป็น
แนวทางที่ถูกต้อง เพราะจะช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการลงทุนของธุรกิจในขณะที่ยังสามารถกำกับ
ดูแลให้ธุรกิจมีความมั่นคงได้

(5) การกำหนดระบบการเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System)

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) เป็นระบบที่นำข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อให้ทราบถึงฐานะของบริษัท ตลอดจนการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางการเงิน และผลการดำเนินงานของบริษัทประกันชีวิต โดยการแจกแจงหรือกำหนดปัญหาของบริษัทประกันชีวิต และแยกแยะบริษัทที่ต้องดูแลอย่างใกล้ชิดกับบริษัทที่ต้องดูแลตามปกติ ระบบนี้จึงเปรียบเสมือนสัญญาณเตือนภัยที่บ่งบอกให้ทราบว่าจะมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นกับบริษัทประกันชีวิตบริษัทใดบริษัทหนึ่ง เพื่อที่ทางการซึ่งเป็นผู้กำกับดูแลจะได้หาแนวทางในการป้องกันและจำกัดความเสียหายก่อนที่เหตุการณ์จะทรุดหนักลง⁵⁴

สัญญาณเตือนภัย (warning sign) ที่บ่งบอกให้ทราบถึงสิ่งผิดปกติที่เกิดขึ้นกับบริษัทประกันชีวิตหนึ่งๆ นั้น สามารถพิจารณาได้ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการเงิน โดยพิจารณาจากประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการและการพิจารณารับประกันภัย และจากอัตราส่วนทางการเงิน (financial ratio analysis)

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการ และการพิจารณารับประกันภัยของบริษัท สามารถพิจารณาจากตัวบ่งชี้ต่างๆ ดังต่อไปนี้⁵⁵

1. การจ่ายเงินเอาประกันชีวิตตามสัญญาประกันชีวิตแก่ผู้เอาประกันชีวิต หากบริษัทประกันชีวิตจ่ายเงินเอาประกันชีวิตช้ากว่ากำหนดเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าอาจจะเกิดจากสภาพคล่องทางการเงินของบริษัทไม่ดี หรืออาจจะเกิดจากวิธีการทำงานของบริษัทที่ไม่มีประสิทธิภาพ

2. กรณีที่มีค่าเบี้ยประกันภัยค้างชำระเกิน 3 เดือนนั้น อาจจะเป็นเครื่องเตือนให้เห็นว่า

- 1) ได้ลูกค้าที่ไม่มีความสามารถในการจ่ายค่าเบี้ยประกันภัย
- 2) เกิดจากการที่ตัวแทนหรือนายหน้ากระทำการโดยทุจริต หรือ
- 3) เกิดจากการที่ตัวแทนหรือนายหน้าขายประกันภัยโดยที่ผู้ซื้ออาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องซื้อและทางบริษัทประกันภัยเองก็ไม่ได้มีการคัดเลือกภัย (Risk Selection)

⁵⁴ เต็มสุข บุญภิรักษ์, " การพัฒนาระบบการเตือนภัยของธุรกิจประกันภัย," วารสารการประกันภัยครบรอบ 19 ปี: 74-46.

⁵⁵ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: มีนาคม 2542), หน้า 26-28.

เนื่องจากในกรณีปกติ ไม่ว่าจะเป็นการประกันชีวิตหรือการประกันวินาศภัย ผู้เอาประกันภัยต้องมาชำระค่าเบี้ยประกันภัยภายในระยะเวลา 1 เดือน

3. บริษัทใดที่มีอัตราการยกเลิกกรมธรรม์ (Lapse Policy) จากผู้เอาประกันภัยอย่างต่อเนื่องและมีจำนวนมากกว่าอัตราเฉลี่ยของอุตสาหกรรมประกันภัย จะมีผลทำให้บริษัทขาดทุน เนื่องจากการประกันชีวิตในประเทศไทยนั้น ถ้าจ่ายเบี้ยประกันชีวิตไม่เกิน 2 ปี และมีการยกเลิกกรมธรรม์ ผู้เอาประกันชีวิตจะไม่ได้รับเงินคืนเลย ในขณะที่เดียวกันบริษัทประกันชีวิตเองก็ต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เป็นจำนวนมากกว่าค่าเบี้ยประกันชีวิตที่ได้รับมา

4. การพิจารณาว่าผู้บริหารของบริษัทประกันภัยมีพฤติกรรมทางการเงินเป็นที่น่าเชื่อถือหรือไม่ แม้ว่าสถานะทางการเงินของบริษัทนั้นจะดีมากก็ตาม แต่หากผู้บริหารส่อเค้าวการทุจริตก็อาจเป็นเหตุที่ทำให้เชื่อได้ว่า การบริหารงานดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของบริษัทได้

5. ความสามารถในการคัดเลือกภัยที่มีคุณภาพ เป็นหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตหรือผู้ที่มีหน้าที่ประเมินความเสี่ยงในการพิจารณารับประกันชีวิต เพื่อให้มีอัตราการเกิดภัยต่ำ เพราะเมื่อบริษัทประกันชีวิตต้องจ่ายเงินเอาประกันชีวิตคืนตามสัญญาประกันชีวิตน้อย บริษัทก็จะมีกำไรมาก เช่น การประกันชีวิตที่มีเงินเอาประกันชีวิตจำนวนมากจะต้องจัดให้มีการตรวจสุขภาพของผู้เอาประกันชีวิตอย่างละเอียด นอกจากนี้การกำหนดเบี้ยประกันภัยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเสี่ยงภัยต้องอาศัยสถิติเกี่ยวกับการเสี่ยงภัย เช่น ในกรณีการประกันชีวิต อัตราภาระที่ใช้ในการคำนวณเบี้ยประกันชีวิตควรใช้แบบปีต่อปีหรือปีที่ใหม่ที่สุด เป็นต้น

ในต่างประเทศก็ได้มีการกำหนดอัตราส่วนทางการเงิน เพื่อทำการวิเคราะห์ความมั่นคงทางการเงินไว้เช่นกัน เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีสมาคมนายทะเบียนประกันภัยแห่งสหรัฐอเมริกา NAIC (National Association of Insurance Commissioners) ได้ทำการพัฒนา NAIC Insurance Regulatory Information System ซึ่งปัจจุบันระบบนี้เป็นที่รู้จักกันในนาม IRIS โดยใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและกำหนดกฎระเบียบ เพื่อให้รัฐเข้าไปทำการแก้ไขข้อบกพร่องของบริษัทประกันภัยได้ทันการณ์⁵⁶

⁵⁶ กองนโยบายและระบบสารสนเทศ, "หลักการในเรื่องความพอเพียงของเงินทุนและความมั่นคงของบริษัทประกันภัย,"วารสารการประกันภัยครบรอบ 23 ปี: 70.

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน จะพิจารณาในเรื่องหลักๆ ดังนี้⁵⁷

1. ความมั่นคงทางฐานะการเงิน (Solvency Margin) โดยการวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์และประสิทธิภาพในการบริหารการลงทุนของสินทรัพย์ โดยพิจารณาจากปริมาณหนี้สินของบริษัทประกันชีวิตที่จะต้องชดใช้ให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตในอนาคต ซึ่งการวิเคราะห์ความมั่นคงทางการเงินนี้ กระทำโดยการนำสินทรัพย์มาหักด้วยหนี้สินเพื่อดูว่าบริษัทมีเงินกองทุนครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่

2. สภาพคล่องทางการเงิน (Liquidity) หมายถึง ความสามารถในการเปลี่ยนสินทรัพย์เป็นเงินสด และสภาพคล่องทางการเงินที่เพียงพอต่อหนี้สินที่มีต่อผู้เอาประกันชีวิต

3. ความสามารถในการหากำไร (Profitability) หมายถึง รายได้สุทธิจากการลงทุนและรายได้สุทธิจากการรับประกันชีวิต ซึ่งจะต้องมีอัตราผลตอบแทนที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และต้องมีกำไรสุทธิจากการดำเนินงานเพื่อที่จะสามารถนำเงินไปขยายกิจการได้ต่อไป โดยนำรายได้ทั้งสองกรณีมาวิเคราะห์ว่ากำไรที่เกิดขึ้นนั้นมาจากรายได้ตัวใด หากกำไรนั้นมาจากผลการดำเนินงาน อาจเป็นเพราะบริษัทประกันชีวิตนั้นสามารถบริหารค่าใช้จ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงน้อยกว่าที่บริษัทประมาณการไว้ เช่น การขายกรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านอินเทอร์เน็ตมีผลให้เพิ่มรายได้ให้แก่บริษัท เนื่องจากการประหยัดค่าตอบแทนจากการขาย (Commission) ให้แก่พนักงานขาย เป็นต้น แต่ในทางกลับกัน หากผลการลงทุนนั้นไม่ดี ก็อาจเป็นเพราะบริษัทนำเงินไปลงทุนกับสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงเกินไป จึงควรกระจายความเสี่ยงไปยังสินทรัพย์กลุ่มอื่นๆ บ้าง หรือหากการลงทุนดีแต่ผลการดำเนินงานต่ำ ก็อาจหมายถึงความสามารถในการคัดเลือกภัยต่ำ ทำให้บริษัทประกันชีวิตต้องจ่ายจำนวนเงินเอาประกันชีวิตมากเกินไป ซึ่งควรกลับไปพิจารณาถึงคุณภาพของตัวแทนและผู้บริหารของบริษัท

อาจกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มิได้บัญญัติในเรื่อง warning sign ไว้อย่างชัดเจน แต่เป็นการบัญญัติไว้อย่างกว้างๆ เท่านั้น โดยใช้คำว่า "เมื่อปรากฏหลักฐานต่อนายทะเบียนว่าบริษัทใดมีฐานะหรือดำเนินการอยู่ในลักษณะอันอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน ..." หรือ "... มีหนี้สินเกินกว่าทรัพย์สิน หรือมีฐานะการเงินไม่มั่นคงอันอาจเกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน "

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71-75.

(6) การตรวจสอบ การปรับปรุงฐานะการเงินและการเข้าควบคุมบริษัท⁵⁸

การตรวจสอบบริษัทประกันชีวิต นอกจากกฎหมายจะได้กำหนดให้บริษัทประกันชีวิตจัดส่งรายงานแสดงฐานะการเงินและกิจการของบริษัทให้นายทะเบียน เพื่อตรวจสอบรายงานดังกล่าวแล้ว กฎหมายยังให้อำนาจนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ เข้าทำการตรวจสอบกิจการและฐานะการเงินของบริษัทเพื่อให้ทราบฐานะการเงินที่แท้จริง

การปรับปรุงฐานะการเงิน เมื่อปรากฏหลักฐานต่อนายทะเบียนว่า บริษัทประกันชีวิตใดมีฐานะการเงิน หรือการดำเนินงานอยู่ในลักษณะอันอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน กฎหมายให้อำนาจแก่นายทะเบียนในการดำเนินการปรับปรุงฐานะการเงินของบริษัทประกันชีวิตนั้นได้

การเข้าควบคุมบริษัทประกันชีวิต เมื่อนายทะเบียนได้ดำเนินการต่างๆ เพื่อให้บริษัทประกันชีวิตปรับปรุงฐานะการเงินดังกล่าวแล้ว หากปรากฏว่าฐานะการเงินและการดำเนินงานของบริษัทยังไม่ดีขึ้น รัฐมนตรีจะสั่งให้มีการควบคุมบริษัทนั้นหรือจะมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจของบริษัทนั้นเสียก็ได้

การดำเนินงานของบริษัทประกันชีวิต เพื่อสร้างความมั่นคงในฐานะการเงินของบริษัทประกันชีวิต กรมการประกันภัยได้เริ่มดูแลตั้งแต่การจัดตั้งบริษัท และการขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตไปจนกว่าบริษัทจะเลิกกัน หรือถูกสั่งเพิกถอน และตลอดเวลาที่บริษัทประกอบธุรกิจประกันชีวิต กรมการประกันภัยก็ยังคงต้องตรวจสอบถึงฐานะการเงินของบริษัทประกันชีวิต ว่ามีความมั่นคงสามารถชดใช้ภาระผูกพันที่มีต่อผู้เอาประกันชีวิตและเจ้าหน้าที่ต่างๆ ได้หรือไม่เพียงใด แต่การกำกับดูแลของกรมการประกันภัยดังกล่าว ก็ยังไม่ได้เป็นการรับประกันว่าบริษัทประกันชีวิตจะมีความมั่นคง สามารถชดใช้ภาระผูกพันที่มีต่อเจ้าหน้าที่ผู้เอาประกันชีวิตได้ นอกจากนี้ เงินสำรองประกันภัยและหลักทรัพย์ที่วางไว้กับนายทะเบียนนั้นก็ไม่มีจำนวนมากพอที่จะชดใช้ให้กับผู้เอาประกันชีวิตได้ทุกคน

⁵⁸ สรศักดิ์ ทันตสุวรรณ, " การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย, " ธุรกิจก้าวหน้า 148 (2543): 32.

2.1.7.2 การควบคุมอัตราเบี้ยประกันภัย⁵⁹

อัตราเบี้ยประกันภัย (premium) คือ ค่าบริการในการรับเสี่ยงภัยที่บริษัทประกันภัยเก็บจากผู้เอาประกันภัย การควบคุมเบี้ยประกันภัยจึงมีผลเช่นเดียวกับการควบคุมราคาสินค้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเทศในระบบตลาดเสรีไม่นิยมใช้ เนื่องจากการควบคุมราคาจะทำให้เกิดการบิดเบือนกลไกตลาด (market distortion) ซึ่งทำให้เกิดความสูญเสียประสิทธิภาพของกลไกตลาด⁶⁰ อย่างไรก็ตามประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศรวมทั้งประเทศไทยยังคงเชื่อว่า รัฐจะต้องควบคุมอัตราเบี้ยประกันภัย เพื่อป้องกันมิให้บริษัทประกันภัยเอาเปรียบผู้เอาประกันภัย โดยเฉพาะในตลาดที่เชื่อว่าการผูกขาด และเพื่อป้องกันมิให้บริษัทประกันภัยขนาดใหญ่ใช้อำนาจทางการตลาด (market power) เอาเปรียบบริษัทประกันภัยขนาดเล็กในการแข่งขัน หรือบริษัทประกันภัยแข่งขันกันลดอัตราเบี้ยประกันภัย เพื่อแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดจนกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงทางการเงินอันเป็นการแข่งขันในเชิงทำลาย (destructive competition)

พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ. 2535 กำหนดไว้ว่า อัตราเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันภัยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกรมการประกันภัย นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวยังห้ามมิให้บริษัทประกันภัยลดอัตราเบี้ยประกันภัยแก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อป้องกันมิให้เกิดการแข่งขันในเชิงทำลายดังกล่าวข้างต้น การควบคุมอัตราเบี้ยประกันภัยของไทยมีรูปแบบที่สำคัญ 3 รูปแบบ⁶¹ คือ

1. การกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยตายตัวไว้ล่วงหน้า เช่น อัตราเบี้ยประกันอัคคีภัย ซึ่งจะขึ้นกับสถิติความสูญเสียในอดีต

2. การกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยขั้นต่ำและขั้นสูง ในลักษณะเป็นพิสัย (range) เช่น เบี้ยประกันภัยรถยนต์

3. การต้องขออนุมัติเบี้ยประกันภัยจากกรมการประกันภัย เช่น เบี้ยประกันชีวิตซึ่งบริษัทประกันชีวิตสามารถกำหนดได้เอง แต่ต้องได้รับอนุมัติจากกรมการประกันภัย

⁵⁹ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: มีนาคม 2542), หน้า 51.

⁶⁰ สวีเดนและญี่ปุ่นเป็นประเทศพัฒนาแล้วไม่กี่ประเทศที่ยังคงควบคุมอัตราเบี้ยประกันภัย

⁶¹ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: มีนาคม 2542), หน้า 52.

ก่อนการจำหน่ายกรมธรรม์ประกันชีวิตแก่ประชาชน การกำหนดเบี้ยประกันชีวิตขึ้นกับปัจจัย 3 ตัว ได้แก่ ตารางมรณะ (ซึ่งในอดีตมีความยืดหยุ่นน้อยคือ $\pm 0.5\%$) อัตรา discount rate (ซึ่งบริษัท มีสิทธิเลือกใช้อัตราระหว่าง 4.5% - 6.5%) และ expense ratio ที่มีเพดานสูงสุด

การควบคุมอัตราเบี้ยประกันภัยในประเทศไทย จะเป็นมาตรการในการ กำกับดูแลที่มีความจำเป็น หากปรากฏหลักฐานว่าตลาดประกันภัยในประเทศไทยเป็นตลาดที่มีการผูกขาดหรือบริษัทประกันภัยมีพฤติกรรมในการ "ฮั้ว" กันเพื่อเอาเปรียบผู้เอาประกันภัย อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยไม่ได้เป็นตลาดที่มีการผูกขาด และโครงสร้างของ ธุรกิจประกันภัย ก็ไม่เอื้อให้บริษัทประกันภัยสามารถสมคบกันเพื่อเอาเปรียบผู้เอาประกันภัยได้แต่ อย่างไรก็ดี การกำกับดูแลโดยการควบคุมอัตราเบี้ยประกันภัยโดยภาครัฐจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีความจำเป็น และควรได้รับการยกเลิก เนื่องจากการกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยโดยรัฐอาจมีผลทำให้บริษัท ประกันภัยรวมหัวกันทางอ้อม (tacit collusion) ในการกำหนดเบี้ยประกันภัยโดยไม่จำเป็นต้อง ตกลงกันโดยตรงเช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นในธุรกิจอื่น

2.2 ปัญหาเรื่องมาตรการในการรับประกันจำนวนเงินเอาประกันชีวิต ของผู้เอาประกันชีวิต

บริษัทประกันชีวิตถือเป็นสถาบันการเงินรูปแบบหนึ่ง⁶² แต่ไม่มีมาตรการรับประกันว่าผู้เอา ประกันชีวิตจะได้รับจำนวนเงินเอาประกันชีวิตคืนตามสัญญาประกันชีวิต ซึ่งต่างกับกรณีของ ธนาคารที่มีระบบประกันเงินฝาก โดยการประกันเงินฝากเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองผู้ ฝากเงินไม่ให้เกิดความเสียหายหรือได้รับความเสียหายเพียงบางส่วน ในกรณีที่สถาบันการเงิน ประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน⁶³ ระบบการประกันเงินฝากจะเข้ามามีบทบาทในการ ดำเนินการกับสถาบันการเงินนั้น เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นและอาจลุกลามถึงระบบสถาบัน การเงินในวงกว้าง ซึ่งมาตรการที่ใช้เป็นส่วนใหญ่เป็นวิธีการที่ให้หลักประกันแก่ผู้ฝากเงิน ขณะเดียวกันก็สามารถลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับเงินกองทุนประกันเงินฝากได้ โดยระบบการ ประกันเงินฝากจะรับซื้อสินทรัพย์และหนี้สินของสถาบันการเงินที่มีปัญหา และโอนสินทรัพย์และ

⁶² ประพนอมศรี โสมขันเงิน, การเจรจาเปิดเสรีด้านการเงินใน WTO : ผลการเจรจาปี 2540(สวัสดิการกรมเศรษฐกิจการ พาดินชย์, 2541), หน้า 1.

⁶³ จุฑม คำจันทร์, " มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้ฝากเงิน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะ นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 47.

หนี้สินดังกล่าวให้แก่สถาบันการเงินที่มีศักยภาพในการบริหาร จัดหาผู้ร่วมลงทุนในการรับซื้อ สินทรัพย์และหนี้สินดังกล่าว หรือควรรวมกิจการกับสถาบันการเงินที่มีปัญหา⁶⁴

กรณีที่มีการประกันเงินฝากหรือการคุ้มครองเงินฝาก จำนวนวงเงินที่ประกันหรือให้การ คุ้มครองนั้นจะขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลประเทศนั้นๆ ทั้งนี้ ระดับของการคุ้มครองก็จะแตกต่าง กันออกไป ตั้งแต่จำกัดวงเงินคุ้มครองเพียงบางส่วนจนถึงระดับเต็มวงเงิน และสถาบันการเงินไม่ สามารถจ่ายเงินฝากคืนให้แก่ผู้ฝากเงินได้ไม่ว่ากรณีใดๆ การมีสถาบันประกันเงินฝาก จะเป็นการ คุ้มครองผู้ฝากเงินให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนจำนวนหนึ่งตามวงเงินที่ได้กำหนดไว้ ในกรณีที่สถาบัน การเงินไม่สามารถจ่ายเงินฝากคืนให้แก่ผู้ฝากเงินได้เนื่องจากล้มละลายหรือถูกเพิกถอนใบอนุญาต หรือปิดกิจการ นอกจากนี้สถาบันประกันเงินฝากยังมีอำนาจในการควบคุมและกำกับดูแลสถาบัน การเงินให้มีความมั่นคงอีกทางหนึ่งด้วย⁶⁵

ในกรณีของการประกันชีวิตนั้น ยังไม่มีมาตรการใดๆ ที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เอา ประกันชีวิต ว่าจะสามารถเรียกร้องจำนวนเงินเอาประกันชีวิตตามสัญญาประกันชีวิตจากบริษัท ประกันชีวิตที่ตนได้เข้าทำสัญญาด้วยได้ หรือเรียกร้องจากองค์กรหรือสถาบันอื่นที่มีลักษณะ เช่นเดียวกับสถาบันประกันเงินฝากของธนาคารได้ ถึงแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้บริษัทประกัน ชีวิตต้องดำรงเงินสำรองประกันชีวิตและเงินกองทุน⁶⁶ ไว้ก็ตาม แต่เงินสำรองและเงินกองทุนนั้น แสดงถึงฐานะความมั่นคงของบริษัทเท่านั้น มิได้เป็นการรับประกันแก่ผู้เอาประกันชีวิตว่า หากเกิด กรณีที่บริษัทประกันชีวิตต้องประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน หรือล้มละลาย หรือปิด กิจการ เงินสำรองและเงินกองทุนของบริษัทประกันชีวิตจะมีจำนวนเพียงพอที่จะจ่ายคืนให้แก่ผู้เอา ประกันชีวิตได้เต็มจำนวนและครบทุกคน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอแนวความคิดว่าควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อ คุ้มครองผู้เอาประกันชีวิต โดยการแยกเงินกองทุนนี้ออกจากกองทุนภัยสินของ ลูกหนี้ตามกฎหมาย ล้มละลาย ทำให้ผู้เอาประกันชีวิตยังสามารถเรียกร้องจำนวนเงินเอาประกันชีวิตตามสัญญาประกัน ชีวิตของตนคืนได้ โดยกองทุนนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับสถาบันประกันเงินฝากของธนาคารนั่นเอง ซึ่งการพิจารณาจัดตั้งกองทุนคุ้มครองผู้เอาประกันชีวิตนี้จะทำการวิเคราะห์อย่างละเอียดต่อไป

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶⁶ พระราชบัญญัติประกันชีวิต